

ISSN 1810-7141

AVOCATUL

REVISTĂ ȘTIINȚIFICO-PRACTICĂ ȘI INFORMATIVĂ DE DREPT

1-3/2016

rationes ad litem decidendum

STRATEGIA UNIUNII AVOCAȚILOR PENTRU PERIOADA 2016-2020

INTRODUCERE

MISIUNE

Uniunea Avocaților din Republica Moldova promovează interesele tuturor avocaților din Republica Moldova pentru a asigura libertatea și eficiența exercitării profesiei de avocat, supremația legii, respectarea drepturilor omului și independența justiției. Misiunea noastră este să promovăm cele mai înalte standarde profesionale în rândul avocaților.

VIZIUNE

În anul 2020, Uniunea Avocaților din Republica Moldova va fi o organizație bine organizată, eficientă, transparentă și respectată de către avocați și societate, pregătirea profesională a avocaților este îmbunătățită, comunitatea avocaților este consolidată, drepturile avocaților sunt bine respectate, iar avocații respectă etica profesională.

Strategia Uniunii Avocaților pentru perioada 2016-2020

Cu referire la calitatea asistenței juridice calificate acordate de avocat:

- ◆ managementul CA și BAA este de multe ori neprofesionist, fapt care poate genera probleme organizatorice, de evidența fiscală etc.;
- ◆ avocații nu au posibilitate de specializare pe domeniul de drept;
- ◆ este dificil pentru avocați să acumuleze orele de formare profesională continuă;
- ◆ nu există un mecanism de identificare a subiecților pentru seminare, conferințe, mese rotunde de profil, inclusiv internaționale;
- ◆ avocații nu cunosc și nu aplică procedeele noi și inovatoare în munca lor cu clienții;

- ◆ avocații au acces limitat la tehnologii și resurse informaționale noi.

Cu referire la mediul pentru practicarea profesiei de avocat:

- ◆ Interesele instituției avocaturii (organizatorice, fiscale și de altă natură) nu sunt promovate prin dialog activ în relațiile cu puterea executivă, astfel încât asupra activității avocaților există riscul permanent de a fi introduse restricții și obligații suplimentare.
- ◆ Cooperarea cu Barourile din străinătate nu este sistemică și axată pe priorități de cooperare și instruire, aceasta fiind practic inexistentă.
- ◆ Comunicarea în interiorul Uniunii Avocaților este dificilă, nu există o rețea internă viabilă de comunicare, inclusiv electronică.
- ◆ Onorariile avocaților sunt deseori plafonate neexistând o practică uniformă aplicată de instanță.

Având în vedere faptul că, în prezent, asistența acordată de avocați necesită o îmbunătățire calitativă, Consiliul Uniunii Avocaților a decis să elaboreze o strategie de dezvoltare a instituției avocaturii pentru următorii 4 ani.

Prioritățile Strategiei Uniunii Avocaților:

- ◆ Creșterea calității asistenței acordate de avocat.
- ◆ Îmbunătățirea mediului pentru practicarea profesiei de avocat și consolidarea reputației instituției avocaturii în societate.
- ◆ Consolidarea comunității avocaților.
- ◆ Respectarea eticii profesionale în activitatea de avocat.

Pentru atingerea acestor priorități, Strategia propune un șir de acțiuni, care vor face posibilă realizarea obiectivelor propuse.

I. Creșterea calității asistenței CAJC acordate de avocat

Obiective:

1. Organizarea procesului de formare profesională inițială și continuă.
2. Îmbunătățirea instruirii inițiale și continue.
3. Promovarea specializării în rândurile avocaților.

1. Formarea inițială și continuă

Acțiuni prioritare:

1. Crearea unui centru de instruire a avocaților.
2. Identificarea și implementarea unui mecanism de specializare a avocaților, precum și crearea unor metode de suscitare a interesului avocaților pentru specializarea pe domenii.
3. Identificarea posibilităților de remunerare a lectorilor pentru predarea în cadrul orelor de formare profesională continuă, inclusiv prin obținerea granturilor de la finanțatori, precum și sporirea interesului avocaților pentru predarea orelor respective.
4. Crearea unui mecanism de acreditare și de înscriere la orele de pregătire profesională continuă, diversele seminare, conferințe, mese rotunde de profil, inclusiv cele internaționale.
5. Încurajarea CA și BAA pentru a stimula investiția în procedee noi și inovatoare de activitate cu clienții, prin susținerea informațională și prin organizarea seminarelor de profil.
6. Încurajarea CA și BAA pentru a apela și a face uz de noile tehnologii informaționale în cadrul activității, inclusiv prin susținerea informațională și prin organizarea seminarelor de profil.
7. Conlucrarea eficientă cu Consiliul Național de Asistență Juridică Garantată de Stat.
8. Conlucrarea cu instituțiile de învățământ superior din republică, Academia de Științe și diversele instituții internaționale în vederea desfășurării seminarelor, meselor rotunde, conferințelor.
9. Crearea Consiliului Științific – organ ce ar veghea îmbunătățirea cadrului legislativ.
10. Încurajarea specializării avocaților pe diferite domenii.
11. Implementarea unui mecanism de evidență a orelor de pregătire profesională.
12. Selectarea și pregătirea formatorilor pentru asigurarea instruirii profesionale.

13. Stabilirea criteriilor de evaluare privind admiterea în profesia de avocat.
14. Conținutul curricular și evaluarea.

Avantaje:

- ◆ Administrarea eficientă a CA și a BAA.
- ◆ Apariția unor experți din rândul avocaților – specializați în diverse domenii.
- ◆ Crearea posibilităților reale pentru ca toți avocații să poată acumula orele de pregătire profesională continuă.
- ◆ Acumularea cunoștințelor de către avocați prin ascultarea orelor de pregătire profesională.
- ◆ Apariția formatorilor pregătiți pentru predarea cursurilor în cadrul orelor de pregătire profesională continuă.
- ◆ Creșterea eficienței calității asistenței prin implementarea procedurilor noi și inovatorii în activitatea avocaților cu clienții lor, precum și a tehnologiilor noi.
- ◆ Îmbunătățirea relațiilor cu clienții.
- ◆ Creșterea onorariilor avocaților ca urmare a îmbunătățirii calității asistenței acordate de avocat.

II. Îmbunătățirea mediului pentru practica profesiei de avocat

Obiective:

1. Eficientizarea activității organelor de autoadministrare în privința formării bugetului, folosirii resurselor financiare și umane.
2. Creșterea transparenței activității organelor de autoadministrare.
3. Elaborarea și aprobarea Strategiei și politicii de comunicare în cadrul Uniunii Avocaților.
4. Asigurarea activității de promovare a intereselor avocaților în diverse proiecte legislative, precum și promovarea inițiativei acestora la elaborarea unor proiecte legislative.
5. Îmbunătățirea cooperării internaționale cu Barourile din alte țări.
6. Monitorizarea chestiunilor legate de onorariile avocaților și eficientizarea acestora.
7. Schimbarea atitudinii instanțelor de judecată în cauzele privind compensarea adecvată a cheltuielilor de asistență juridică.
8. Încheierea protocoalelor de colaborare cu autoritățile din țară.
9. Promovarea modificării cadrului legislativ privind organizarea avocaturii și garanțiile sociale ale avocaților.

Acțiuni prioritare:

1. Specializarea membrilor Consiliului Uniunii Avocaților, astfel încât fiecare consilier să fie responsabil de atingerea anumitor obiective ale Strategiei Uniunii Avocaților, cu formarea Comitetelor pe domeniile respective, coordonate de 1-2 membri ai Consiliului.
2. Antrenarea de către Decani a avocaților din circumscripții în activitatea nemijlocită a Barourilor prin constituirea anumitor grupuri de lucru.
3. Antrenarea avocaților tineri în activitățile Uniunii Avocaților și ale Barourilor, în activitatea de cooperare internațională a Uniunii Avocaților.
4. Menținerea unui buget unic al Uniunii Avocaților, cu delimitarea liniilor bugetare respective pentru cheltuielile fiecărui Barou și ale Centrului de instruire.
5. Diversificarea surselor de venit ale Uniunii Avocaților, inclusiv prin atragerea surselor din exterior.
6. Îmbunătățirea schimbului de informații dintre Consiliul Uniunii Avocaților și membrii avocaturii, în ambele direcții, inclusiv prin îmbunătățirea calitativă și cantitativă a informației plasate pe site-ul <http://www.avocatul.md>, precum și prin crearea unei rețele funcționale de comunicare internă (intranet), accesibile doar pentru avocați, care ar facilita pregătirea profesională continuă a avocaților, ar permite difuzarea electronică a publicațiilor Uniunii Avocaților, plasarea seminarelor în varianta video ș.a.
7. Sporirea nivelului de colaborare cu donatorii străini pentru îmbunătățirea activității avocaturii și cooperarea în procesul de instruire.
8. Lărgirea schimbului de experiență profesională și cooperarea cu Barourile de avocați din străinătate.
9. Mediatizarea informației cu privire la serviciile prestate de avocați, în scopul îmbunătățirii calității asistenței acordate și majorării onorariilor.
10. Promovarea unui sistem unic cu privire la practica instanțelor judecătorești în raport cu compensarea cheltuielilor de judecată pentru serviciile avocaților.
11. Elaborarea materialului informațional tematic privind administrarea unui CA/BAA (care să conțină recomandări referitoare la administrare, evidența contabilă, raportarea fiscală, formarea și aplicarea onorariilor, evidența activității

avocatului etc.), ghidului bunelor practici de acordare a asistenței clienților și ghidului bunelor practici de comunicare cu clienții (care să conțină recomandări cu privire la modul de raportare a muncii efectuate, aplicarea tehnologiilor moderne de comunicare etc.).

12. Instituirea unui comitet de urgență în vederea asigurării asistenței avocaților în situații dificile ce rezultă din exercitarea profesiei de avocat.
13. Crearea fondului de solidaritate.

Avantaje:

- ◆ Eficientizarea activității Uniunii Avocaților.
- ◆ Promovarea intereselor instituției avocaturii prin îmbunătățirea comunicării cu puterea executivă, prin activitatea de promovare a intereselor avocaților.
- ◆ Îmbunătățirea comunicării cu Barourile din străinătate, ceea ce va crea posibilități de schimb de informație și experiență pentru avocați.
- ◆ Îmbunătățirea comunicării între organele de autoadministrare și avocați.
- ◆ Reducerea riscurilor de necompensare a onorariilor avocaților.
- ◆ Sporirea onorariilor avocaților.

III. Consolidarea reputației instituției avocaturii în societate**Obiective:**

1. Crearea și mediatizarea unei practici bogate a activității *pro bono*.
2. Diseminarea și mediatizarea informației referitoare la avocatură.
3. Îmbunătățirea și diversificarea formelor de comunicare, de colaborare și de odihnă a avocaților.

Acțiuni prioritare:

1. Crearea unui grup permanent de muncă *pro bono* și elaborarea mecanismului de funcționare a acestuia.
2. Instituirea unui mecanism de monitorizare, înregistrare și analiză statistică a orelor lucrate *pro bono* de avocați.
3. Mediatizarea intensă a informației obținute cu privire la activitatea *pro bono* a avocaților.
4. Încadrarea avocaților stagiați în activități de prestare a serviciilor *pro bono* și impunerea unui număr minim de ore lucrate *pro bono* acestora.
5. Crearea unor programe de prestare a serviciilor

pro bono de către avocați, cu ajutorul finanțării externe.

6. Diseminarea și mediatizarea informației referitoare la CA și BAA, privind tipul și condițiile serviciilor prestate de avocați, drepturile și obligațiile persoanei.
7. Marcarea Zilei Avocatului, crearea unei proceduri solemne de accesare în profesie, marcarea Zilei Juristului, organizarea zilelor ușilor deschise, a seminarelor și conferințelor tematice.

Avantaje:

- ◆ Sporirea numărului de ore a activității *pro bono*, care va conduce la îmbunătățirea reputației avocaților.
- ◆ Creșterea încrederii societății în instituția avocaturii.
- ◆ Acumularea de experiență pentru avocații stagiați.
- ◆ Îmbunătățirea reputației instituției avocaturii prin schimbarea atitudinii față de aceasta în societate.
- ◆ Creșterea onorariilor avocaților.

IV. O mai bună respectare a eticii profesionale a activității de avocat

Obiective:

1. Reglementarea mai detaliată a procedurii de examinare a cauzelor disciplinare.
2. Uniformizarea practicii în cauzele disciplinare.
3. Ridicarea nivelului de cunoaștere a avocaților cu privire la aspectele de etică profesională.

Acțiuni prioritare:

1. Elaborarea Codului deontologic nou și a comentariului acestuia.
2. Adoptarea regulamentului Comisiei pentru etică și disciplină.
3. Securizarea dosarelor.
4. Evidența cauzelor examinate de Comisia pentru etică și disciplină.
5. Uniformizarea practicii Comisiei pentru etică și disciplină.
6. Îndrumarea în cauze concrete a avocaților cu privire la etica profesională.
7. Instruirea avocaților în domeniul eticii profesionale.

Aprobat
26 februarie 2016.

STRATEGIA DE COMUNICARE A UNIUNII AVOCAȚILOR DIN MOLDOVA 2016-2020

INTRODUCERE

Strategia de comunicare a Uniunii Avocaților – instituție de drept independentă a societății civile care asigură pe baze profesionale asistență juridică calificată persoanelor – reprezintă un document intern de sistematizare a eforturilor comunicative și de stabilire a tacticilor și activităților de comunicare ale Uniunii Avocaților;

Prezenta strategie stabilește prioritățile de comunicare ale Uniunii Avocaților din Republica Moldova, factorii interesați, mesajele și instrumentele de comunicare utilizate în perioada respectivă;

Strategia conține un set de activități care urmează a fi realizate în perioada de implementare.

Obiective:

Activitatea Uniunii Avocaților în anii 2016-2020 se va baza pe următoarele obiective:

1. Sporirea imaginii Uniunii Avocaților ca instituție de apărare a drepturilor și libertăților cetățenilor.
2. Sporirea nivelului de comunicare al Uniunii Avocaților pe plan intern și cel extern.
3. Sporirea accesului la informațiile despre activitățile Uniunii, lărgind actul de transparență în activitatea și procesul de luare a deciziilor la Uniune.
4. Lansarea de platforme de discuție cu autoritățile publice, societatea civilă și mass-media pentru a avansa în intenția sa de reformare și de creștere

a capacităților interne pentru a contribui la dezvoltarea unui mediu care favorizează activitatea avocaților și a edifica rolului avocaturii ca instituție de bază în promovarea drepturilor omului și reformarea justiției.

Priorități de comunicare

Pornind de la condițiile actuale, Uniunea Avocaților din Moldova își stabilește următoarele priorități de comunicare:

Prioritatea 1: Dezvoltarea imaginii Uniunii Avocaților ca instituție reprezentativă, profesională, cu reputație notorie, care poate contribui la reformarea sectorului justiției din Republica Moldova.

Prioritatea 2: Creșterea vizibilității Uniunii Avocaților în societate și îmbunătățirea nivelului de autoritate al membrilor avocaturii

Prioritatea 3: Instituirea unor mecanisme eficiente de comunicare internă și externă.

Realizarea acestor priorități va contribui la:

- ◆ asigurarea transparenței activității Uniunii atât în raport cu mediul intern, cât și cu mediul extern;
- ◆ dezvoltarea unor parteneriate eficiente;
- ◆ crearea unui model de avocatură modernă bazată pe bunele practici externe;
- ◆ stabilirea unor criterii și standarde bazate pe bunele practici externe;
- ◆ sporirea încrederii membrilor Uniunii în organele sale de autoadministrare;
- ◆ promovarea valorilor de comportament colegial și loial, atât în relațiile dintre avocați, cât și între membrii organelor de autoadministrare ale Uniunii bazate pe încredere și responsabilitate;
- ◆ sporirea prezenței Avocaturii în registrul mass-mediei din republică și din afara ei.

Pe parcursul implementării strategiei de comunicare Uniunea va monitoriza continuu pentru a determina evoluțiile sau deficiențele de comunicare, astfel încât să fie întreprinse operativ acțiuni de ajustare a eforturilor de comunicare la noile condiții și la schimbările produse în societate.

Valențele comunicării instituționale în spațiul național

Acțiunile propuse se vor baza pe lege, fiindcă justiția se înfăptuiește în numele legii, este unică, imparțială și egală pentru toți participanții la actul de justiție.

- Elaborarea unor scrisori de intenție și organizarea unor ședințe comune cu diriguitorii instituțiilor de drept de stat din RM pentru a încheia

protocoale (acorduri) de colaborare între Uniunea Avocaților și aceste instituții.

- Încheierea unor protocoale (acorduri) de colaborare între Uniunea Avocaților și instituțiile de drept de stat. Toate prevederile din protocoale (exclud actul de imixtiune și se axează pe ideea de îndeplinire a unor obiective comune în vederea respectării principiilor de integritate și de etică proprii profesiei de judecător, procuror, avocat. rotocoalele de colaborare se bazează pe lege și pe criteriile de competență și etică a ambelor părți.

◆ Uniunea Avocaților – Curtea Constituțională

◆ Uniunea Avocaților – Curtea Supremă de Justiție

◆ Uniunea Avocaților – instanțele de judecată

◆ Uniunea Avocaților – Procuratura Generală

◆ Uniunea Avocaților – Ministerul Justiției

◆ Uniunea Avocaților – Consiliul Superior al Magistraturii

◆ Uniunea Avocaților – Ministerul Afacerilor Interne

◆ Uniunea Avocaților – ONG-urile

- Realizarea prevederilor protocoalelor (acordurilor) semnate de Uniunea Avocaților și instituțiile de drept de stat din RM.
- Menținerea unei bune și eficiente colaborări în vederea informării reciproce asupra implementării Prevederilor din acorduri (protocoale).
- Publicarea revistei de specialitate a avocaților în variantă electronică și pe suport de hârtie.
- Publicarea unor comentarii ale codurilor de legi din Republica Moldova.
- Publicarea de broșuri, pliante, calendare, sinteze tematice etc.
- Publicarea practicii judiciare.
- Publicarea hotărârilor CEDO etc.
- Mijloacele de comunicare: conferințe de presă, declarații de presă, comunicate de presă, organizarea de conferințe, reactualizare site și broșuri on-line, sponsorizarea de evenimente culturale, media, organizarea de evenimente de impact, acțiuni de responsabilitate socială, realizarea unui parteneriat media etc.

Valențele comunicării instituționale în spațiul european

Prin comunicare instituțională se va înțelege orice formă de comunicare ce se referă la instituțiile euro-

pene și la aspectele lor specifice prin intermediul căreia devenim martori la evenimente din diferite locuri, participăm la discursuri politice de importanță globală, regională și chiar locală. Acestea vor fi organizații internaționale care oferă asistență în domeniile conex și organizații internaționale din domeniu.

Toate acțiunile propuse în Strategie vor fi realizate prin interlocuțiune, dialog ca instanță a discursului care realizează ansamblul de condiții necesare pentru a constitui o semnificație, comunicate:

1. Organizarea de întâlniri cu conducătorii organizațiilor internaționale de drept și ale CE, UE.

2. Organizarea unor activități tematice (seminare, conferințe, mese rotunde, congrese, școli de vară etc.) cu participarea reprezentanților organizațiilor internaționale europene și mondiale.

Valențele comunicării instituționale cu societatea civilă

Comunicarea cu societatea civilă și alte autorități din domeniul drepturilor omului presupune realizarea actului comunicativ cu diversele ONG-uri și organizații ale societății civile din domeniul drepturilor omului, asistenței juridice etc.; cu mass-media; mediul academic etc.

Valențele comunicării instituționale cu presa

Mass-media este unul din factorii relevanți pentru Uniunea Avocaților. Comunicarea cu mass-media implică eforturi organizate din partea instituției: distribuite comunicate de presă, realizate articole și interviuri, press-kit (dosare pentru presă), vizite în teren, cluburi de presă, instruirii, ședințe off record, conferințe de presă.

Avocații, care vor reprezenta UA din RM, vor stabili și vor întreține actul comunicativ cu reprezentanții presei, indiferent de culoarea ei, pornind de la teza că avocatura are și va avea întotdeauna un punct de vedere al său – cel al legii – despre orice eveniment din societatea națională și internațională.

Abordări și tactici

Toate activitățile întreprinse de avocatură vor avea caracter transparent, clar, obiectiv. Mesajele transmise de conducerea avocaturii și reprezentanții acestei instituții vor urmări să capteze atenția mass-mediei naționale și internaționale.

Acoperirea mediatică a problemelor avocaturii și schimbul de comunicare între sferile publice națio-

nale și instituțiile europene vor contribui la ridicarea rolului avocaturii în acest areal. Fiindcă opiniile dominante din orice societate au drept obiectiv de interes efectele mijloacelor de informare în masă asupra mentalităților și comportamentelor. Comunicarea internă și externă implică furnizarea informației, diversificarea canalelor și mijloacelor de comunicare, monitorizarea și evaluarea continuă a procesului de comunicare, ajustarea eforturilor de comunicare în funcție de reacțiile auditoriului/factorilor interesați, gradul de satisfacție și evoluția relațiilor instituției cu terțele părți.

Pentru a obține eficiență în procesul de comunicare al instituției cu terțele părți, Uniunea Avocaților va depune efort pentru construirea unor relații de parteneriat și de colaborare, investind în menținerea și dezvoltarea acestor relații.

Pentru dezvoltarea capacităților interne și adoptarea unor principii și valori europene pentru profesia de avocat, Uniunea va lansa un dialog pentru formarea unor parteneriate bazate pe schimbul de experiență și replicarea bunelor practici cu instituții omoloage din țările cu democrații mature și tradiții în domeniu, și organizații europene. Aceste parteneriate vor contribui la accelerarea reformei, creșterea capacităților interne pe diferite dimensiuni și profesionalizare a membrilor.

În contextul comunicării, Uniunea va utiliza mai multe instrumente care vor contribui la atingerea obiectivelor propuse:

Mijloace electronice și audiovizuale:

Conturi pe rețelele de socializare. Pentru comunicarea publică Uniunea va crea conturi pe rețele de socializare utilizate de un grup larg de factori interesați. Pentru comunicarea pe rețelele de socializare se vor plasa informații succinte privind activitatea instituției, decizii aprobate etc. Informațiile vor fi plasate cu regularitate pentru a menține interesul auditoriului.

Pagina web. Este unul din instrumentele de bază în comunicarea Uniunii, atât comunicarea internă, cât și cea externă. Pagina este destinată, în primul rând, publicului larg, iar informațiile trebuie să fie scrise într-un limbaj accesibil, corect și fluid.

Platforme și rețele de comunicare. Uniunea va institui o rețea pentru comunicare internă, în special pentru a asigura schimbul de informație, schimbul de experiență, consultarea membrilor. Totodată, pot fi instituite platforme extinse, cu participarea partenerilor de discuții ce vizează activitatea avocaților, politicile publice în domeniu etc.

Spoturi video și audio. Sporturile video și audio sunt relevante pentru campanii de informare lansate de Uniune cu scopul de a-i spori publicului larg gradul de conștientizare a rolului avocaților în procesul justiției, promovarea unor valori în activitatea avocaților etc.

Mijloace tipărite

Publicații de carte și reviste. Uniunea va continua editarea pe suport de hârtie și electronic a revistei de specialitate *Avocatul poporului* – unic mod de păstrare a informației scrise și a relatărilor despre activitatea Uniunii. În limita posibilităților financiare, Uniunea va edita culegeri de pledoarii ale avocaților în instanțele de judecată, culegeri de acte normative și bunele practici ale avocaților din sistem, rapoarte de activitate anuale, cincinale etc.

Uniunea va elabora un set de *materiale informative* (broșuri, pliante) în limbile română și engleză, care vor prezenta instituția, misiunea, activitățile acesteia, precum și comisiile și asociațiile create.

Raport anual de activitate. Este o modalitate de a prezenta membrilor și partenerilor activitățile desfășurate de instituție, provocările și perspectivele.

Bilboard-uri. Bilboard-urile vor fi utilizate preponderent în zonele publice în cadrul campaniilor de informare sau conștientizare. Bilboard-urile vor promova mesaje, compuse din imagini și text.

Obiecte promoționale personalizate – astfel de obiecte (bannere portative, calendare, agende etc.) vor servi la sporirea vizibilității Uniunii. Aceste obiecte vor fi oferite partenerilor, mass-mediei, membrilor etc.

Evenimente publice

Mese rotunde. Astfel de evenimente sunt binevenite pe parcursul activității instituției. La aceste evenimente pot fi invitați în funcție de subiectele abordate partenerii instituției.

Conferințe. Uniunea va organiza conferințe cu ocazia zilelor profesionale naționale sau europene. Totodată, vor fi organizate conferințe tematice naționale sau internaționale pentru a pune în discuții probleme ce vizează dezvoltarea domeniului avocaturii.

Grupuri de lucru. Sunt organizate pentru identificarea unor soluții pentru problemele identificate în domeniu.

Discuții publice. Este o modalitate de a prezenta și de a discuta despre un domeniu. Astfel de evenimente pot fi organizate cu participarea societății civile, studenților, liceenilor etc.

Mesaje

În procesul de comunicare Uniunea va utiliza în funcție de factorii interesați mesajul: **Uniunea Avocaților apără drepturile avocaților, promovează și stimulează profesionalismul, integritatea și reputația avocaților.**

Monitorizare și evaluare

Uniunea va monitoriza implementarea prezentei strategii pentru a determina în ce măsură sunt atinse obiectivele propuse. De asemenea, monitorizarea va permite identificarea deficiențelor de implementare și adoptarea unor decizii de ajustare a strategiei. Pentru monitorizarea strategiei vor fi utilizați următorii indicatori:

Prioritate	Indicatori	Surse de informație
Dezvoltarea imaginii Uniunii Avocaților ca instituție reprezentativă, profesională, cu reputație notorie, care poate contribui la reformarea sectorului justiției din Republica Moldova	Acorduri de colaborare semnate cu autoritățile publice Numărul de poziții (avize) formulate privind proiectele de acte normative și legislative consultate Percepția publicului despre profesia de avocat	Acorduri semnate Poziții formulate și expediate autorităților publice
Instituirea unor mecanisme eficiente de comunicare internă	Platformă internă instituită și funcțională Opinia membrilor despre transparența și accesibilitatea informației privind Uniunea Avocaților Ședințe consultative cu membrii Uniunii organizate în cadrul Barourilor	Platforma funcțională Chestionare de evaluare a opiniei membrilor Memorii elaborate în baza ședințelor desfășurate

POLITICA DE COMUNICARE A UNIUNII AVOCAȚILOR DIN MOLDOVA

1. Introducere

Politica de comunicare a Uniunii Avocaților din Moldova stabilește un cadru clar de inițiere și desfășurare a procesului de comunicare atât în interiorul organizației, cât și în exterior. Prezentul document vine cu o definiție clară a principiilor de comunicare, stabilirea responsabilităților și tehnicilor de realizare a comunicării.

Politica de comunicare a Uniunii Avocaților vizează organele de conducere ale instituției, barourile, comisiile și aparatul instituției, asociațiile create în cadrul Uniunii, avocații membri. Comunicarea Uniunii încurajează libertatea gândirii și libertatea de expresie în condițiile respectului reciproc.

Toate inițiativele sau divergențele ce țin de procesul de comunicare vor fi discutate, agreate și soluționate în mod colegial, în interiorul instituției.

În procesul de comunicare Uniunea aplică o abordare activă, care presupune inițierea procesului de comunicare și nu doar satisfacerea solicitărilor de informație care parvin în adresa Uniunii, asigurând că activitatea și opinia Uniunii este cunoscută, înțeleasă și susținută.

2. Noțiuni

Prezentul document utilizează, pentru a defini organizarea procesului de comunicare internă și externă, următoarele noțiuni:

Comunicarea internă – este procesul care reprezintă transmiterea și recepționarea informației între organele de conducere ale uniunii, între organele de conducere și comisiile uniunii, între organele de conducere și membrii uniunii, între comisii și membrii uniunii, precum și între membrii uniunii cu scopul de informare, consultare, schimb de informație și experiență.

Comunicarea internă se realizează prin mijloace și instrumente variate accesibile tuturor părților implicate în proces (telefon, e-mail, corespondență

oficială). Comunicarea internă are scopul de a consolida încrederea membrilor, asigurarea transparenței activității instituției și facilitarea schimbului de experiență și cunoștințe între membrii uniunii.

Comunicare externă – reprezintă procesul de transmitere și de recepționare a informației între Uniune (indiferent de organele implicate) și terțele-părți din Republica Moldova sau de peste hotare. Comunicarea externă se realizează de către persoanele și structurile desemnate de Uniune prin utilizarea mijloacelor disponibile și a instrumentelor accesibile și optime pentru a obține atingerea scopurilor propuse. Comunicarea externă este inițiată și se desfășoară pentru a asigura transparența și vizibilitatea instituției, crearea și menținerea parteneriatelor cu terțele-părți și sporirea imaginii și încrederii publicului larg în avocați.

Factori interesați – sunt toate categoriile de persoane și de instituții implicate în procesul de comunicare.

Informație cu accesibilitate limitată – constituie informațiile elaborate sau recepționate în scopul organizării și desfășurării activității interne, cele care se referă la datele personale ale membrilor Uniunii, informațiile care vizează procesul de consultare internă desfășurat cu scopul luării unor decizii.

Informație publică – este informația destinată mediatizării și publicării. Informația publică se referă la activitatea generală a Uniunii, a organelor de conducere și a structurilor Uniunii.

De asemenea, sunt considerate informații publice deciziile adoptate de organele de conducere și de structurile Uniunii, declarațiile și documentele de opinie ale Uniunii, comunicatele de presă.

Informația publică este elaborată într-un limbaj accesibil pentru auditoriul căruia este destinată. Ea este destinată comunicării interne, cât și celei externe.

Purtător de mesaje – este persona împuternicită să prezente public deciziile, opiniile, atitudinile sau declarațiile Uniunii. Principalul purtător de mesaj al

Uniunii Avocaților este președintele instituției sau alte persoane desemnate de către organele de conducere ale Uniunii. Purtătorii de mesaj pot fi persoane diferite, în funcție de situație sau de subiectele care implică ieșirea publică.

Identitatea corporativă vizuală – sunt elementele vizuale care identifică Uniunea Avocaților din Moldova, reprezentate de sigla (logo) instituției, sloganul, alte însemne caracteristice ale Uniunii.

Comunicarea de criză – este procesul planificat de intervenție a Uniunii în situații de criză, definite ca situații spontane care pot surveni din interior sau exterior și pot să perturbe temporar activitatea uniunii și/sau afecta imaginea acesteia.

3. Principii

În procesul de realizare a comunicării Uniunea Avocaților se conduce de următoarele principii:

Principiul transparenței – este principiul de care se ghidează uniunea atât în comunicarea internă, cât și în comunicarea externă. Respectarea principiului transparenței este realizată prin publicarea constantă a informațiilor ce se referă la organizarea instituției, activitatea acesteia și deciziile aprobate. De asemenea, principiul transparenței stă la baza luării deciziilor în cadrul Uniunii prin consultarea opiniei membrilor, conform procedurilor.

Principiul eticii – este unul de bază în realizarea comunicării și se exprimă prin respectul reciproc pe care îl manifestă participanții în procesul de comunicare, excluderea ofenselor, acuzațiilor, discriminării și a criticii unei persoane.

Principiul accesibilității informației - presupune că toate părțile implicate în comunicare au acces într-un mod egal la informație. Informația se distribuie în timp util. Acest principiu presupune că Uniunea va întreprinde eforturile necesare pentru a disemina informația, asigurând accesibilitatea acesteia.

4. Proceduri

Comunicarea Uniunii Avocaților reprezintă un proces organizat și planificat. Comunicarea se desfășoară în conformitate cu obiectivele de comunicare stabilite și cu planul de activități de comunicare aprobat. Totodată, comunicarea Uniunii poate devia de la activitățile planificate în situații de criză, când va aplica comunicarea pentru situații de criză, și în

funcție de alte evenimente sau evoluții din societate care influențează activitatea Uniunii.

1.1. Responsabilități

Coordonarea comunicării Uniunii este realizată de un membru al Consiliului desemnat, care are și funcția de *purtător de cuvânt* al instituției. Purtătorul de cuvânt solicită convocarea organelor de conducere în cazul în care este necesară luarea unor decizii sau aprobarea unor opinii în raport cu anumite situații ce vizează domeniul, face declarații din numele uniunii, după coordonarea acestora cu președintele UA, reprezintă Uniunea în anumite evenimente publice, după caz. Purtătorul de cuvânt este responsabil de monitorizarea implementării politicii de comunicare, strategiile și planurile de comunicare și prezintă note informative Consiliului de administrare despre implementarea planurilor de comunicare sau problemele de comunicare sesizate.

Consiliul aprobă politica de comunicare, strategiile și planurile de comunicare ale Uniunii. Consiliul de administrare solicită și pune în discuție realizarea strategiilor și planurilor de comunicare, alte studii sau informații privind imaginea instituției, deficiențele de comunicare sesizate de membrii Uniunii. Consiliul de Administrare aprobă declarațiile sau luările de atitudine ale Uniunii în raport cu anumite evenimente care se produc în societate.

Președintele Uniunii reprezintă Uniunea în raport cu mass-media, societatea civilă, cu autoritățile publice, organizațiile internaționale etc. Președintele participă la emisiuni Radio/TV, acordă interviuri, participă la evenimente publice sau delegă alt membru al Consiliului să reprezinte instituția. Președintele convoacă, la propunerea purtătorului de cuvânt, celula de criză în cazul unor situații de criză survenite. Președintele determină cine va fi purtător de mesaje în anumite situații.

Membrii Uniunii delegați să reprezinte instituția în cadrul unor activități sau evenimente publice organizate de terțe părți vor comunica exclusiv opinia Uniunii, coordonată în prealabil, și vor evita exprimarea opiniei proprii pentru a nu fi asociată cu opinia instituției pe care o reprezintă.

Barourile de Avocați sunt în drept să inițieze și să dezvolte comunicarea individuală cu instituțiile și autoritățile de nivel local și regional, să interacționeze cu presa locală și cea regională, precum și cu organizațiile societății civile locale. Barourile își pot

desemna o persoană responsabilă de activitățile de comunicare care va relaționa cu responsabilii din cadrul Uniunii Avocaților din Moldova. Barourile vor informa Uniunea despre evenimentele și activitățile desfășurate în contextul comunicării publice și vor furniza informații relevante despre aceste eforturi pentru informarea membrilor Uniunii, a partenerilor și a publicului larg prin furnizarea informației pe pagina web în alte izvoare cu caracter informativ ale Uniunii.

1.2. Comunicarea internă

Comunicarea internă se realizează pentru:

- ◆ Informarea membrilor despre derularea activităților curente ale Uniunii și realizarea obiectivelor Strategiei de dezvoltare a instituției precum și a altor documente de planificare internă.

- ◆ Consultarea membrilor pentru a lua anumite decizii strategice și conceptuale care vizează activitatea avocaților, rolul avocaților în domeniul justiției, rolul UA.
- ◆ Facilitarea schimbului de experiență și de bune practici între membrii Uniunii.

În contextul comunicării interne Uniunea instituie un mecanism de informare a membrilor despre activitatea Uniunii și evenimentele în care este implicată Uniunea, vizitele de studiu și schimbul de experiență, procesul decizional. Pentru informarea membrilor Uniunea utilizează:

- ◆ grupurile de adrese electronice ale membrilor organelor de conducere, cele ale barourilor de avocați, ale asociațiilor create în cadrul Uniunii;
- ◆ platforma închisă de informare și consultare a deciziilor care vizează reglementarea activității avocaților, alte aspecte relevante;
- ◆ comunicarea directă;
- ◆ cluburi de discuție tematice;
- ◆ dezbateri;
- ◆ schimbul de experiență.

Informațiile care țin de interesul general al membrilor UA reprezintă:

- ◆ Deciziile aprobate de către organele de conducere.
- ◆ Proiectele de decizii sau documentele consultate public.
- ◆ Rapoartele de activitate, inclusiv rapoartele financiare.
- ◆ Invitații la evenimentele cu caracter public.

- ◆ Rapoartele despre vizitele de studiu și schimbul de experiență pe care le efectuează membrii UA în cadrul activităților UA (cu prezentarea succintă a agendei vizitei, bunele practici studiate, lecțiile învățate și recomandările pentru replicarea bunelor practici în activitatea UA).
- ◆ Informațiile despre instruire, conferințe, mese rotunde, dezbateri publici organizate de către terțele-părți.

În comunicarea internă se utilizează informațiile cu accesibilitate limitată și informațiile publice. Informația va fi diseminată în timp util prin plasare pe rețeaua internă a UA și prin expediere în mod prioritar organelor de conducere, barourilor de avocați, asociațiilor create în cadrul UA. Avocații membri ai UA pot solicita recepționarea tuturor informațiilor care țin de activitatea UA prin intermediul adresei electronice, prin intermediul unei solicitări expediate în adresa secretariatului și indicarea adresei de E-mail.

În procesul de consultare, Uniunea va sistematiza propunerile parvenite din partea membrilor și va indica propunerile acceptate, ulterior informând membrii Uniunii despre propunerile acceptate prin intermediul mecanismelor de comunicare internă.

Cu scopul îmbunătățirii continue a comunicării interne, Uniunea va evalua anual gradul de satisfacție a membrilor privind abordările, mecanismele și instrumentele de comunicare internă utilizate, prin elaborarea unui chestionar expedit pentru completare anonimă.

1.3. Comunicarea externă

Comunicarea externă se realizează cu terțele-părți pentru a asigura realizarea obiectivelor statutare ale instituției. Președintele UA este responsabilul nemijlocit de comunicarea externă a instituției și poate, cu acordul Consiliului de administrare, să delege responsabilități de reprezentare a Uniunii pentru comunicarea cu terțele-părți altor persoane din cadrul organelor de conducere ale instituțiilor, structurilor instituției sau asociațiilor create.

În scopul facilitării comunicării cu terțele-părți, UA poate semna acorduri de colaborare care vor prevedea interesele comune, posibilitățile de colaborare reciproc avantajoasă.

În cazul comunicării publice externe, membrii Uniunii vor trata cu respect opiniile sau declarațiile expuse din numele instituției, dar sunt în drept să-și

exprime opinia personală în cazul în care aceasta diferă de cea oficială a instituției.

Uniunea consideră prioritară comunicarea cu următorii factori interesați:

- ◆ Autoritățile publice centrale (Guvern, Parlament)
- ◆ Autoritățile din domeniul justiției (CSJM, Curtea Constituțională)
- ◆ Structuri din domeniul protecției drepturilor omului (Centrul pentru drepturile omului, Consiliul de nediscriminare)
- ◆ ONG-uri
- ◆ Mass-media
- ◆ Organizații internaționale care sprijină reformarea domeniului justiției (consiliul Europei, Comisia Europeană, UNDP, Guvernul SUA (Ambasada SUA în RM))
- ◆ Organizații internaționale profesionale
- ◆ Publicul larg.
- ◆ *Comunicarea publică în contextul comunicării Uniunii Avocaților*

1. Comunicarea avocatului se va desfășura în corespundere cu prevederile Codului de etică al avocatului aprobat și cu bunele practici din experiența internațională.

2. În comunicarea sa individuală, avocatul își va prezenta exclusiv opinia personală și va exclude orice asociere a sa cu Uniunea Avocaților, cu excepția cazurilor în care Uniunea a delegat avocatul să reprezinte instituția în comunicarea cu factorii interesați.

5. Comunicarea în situații de criză

Comunicarea în situații de criză survine în situații de criză imprevizibile și neplanificate. Situații de criză pot fi considerate: publicarea unor materiale de presă critice, lansarea unor acuzații denigratoare la adresa Uniunii, a organelor de conducere sau a structurilor din cadrul Uniunii, situații cu caracter tragic cu

implicarea membrilor Uniunii Avocaților, conflicte exteriorizate dintre membrii uniunii, decizii ale autorităților publice care vizează negativ activitatea și imaginea Uniunii.

Comunicarea într-o situație de criză este gestionată de o celulă de criză, care este convocată de către președintele UA la semnalarea potențialei situații de criză de către purtătorul de cuvânt.

Celula de criză este formată din:

- ◆ Președintele UA,
- ◆ purtătorul de cuvânt,
- ◆ responsabilul de comunicare cu autoritățile publice, în funcție de situație,
- ◆ reprezentantul comisiilor, asociațiilor, altor structuri, în funcție de situație.

Celula de criză va decide asupra mesajelor care vor fi comunicate public, cine va comunica și interacționa cu presa, cu autoritățile publice, instituțiile internaționale și va elabora planul de comunicare în situația de criză.

6. Identitatea corporativă vizuală

Uniunea va plasa logo-ul, denumirea instituției, sloganul și alte însemne caracteristice pe pagina web, conturile de pe rețelele de socializare, materiale informative, educative sau logistice ale Uniunii.

Logo-ul instituției va fi înregistrat ca marcă comercială la Agenția de Stat pentru Proprietate Intelectuală, iar descrierea logo-ului, a altor elemente vizuale și modalitățile de utilizare a acestora vor fi expuse în manualul de vizibilitate, aprobat de Consiliul de Administrare.

În contextul vizibilității corporative, Uniunea va pregăti un dosar de prezentare a instituției utilizat preponderent în comunicarea externă, care va include o broșură de prezentare a instituției, va produce obiecte promoționale și alte tipuri de materiale informative și de prezentare a instituției și a activității acesteia.

TRAFICUL DE FIINȚI UMANE, DE LA SCOP, LA LEGE ȘI APLICARE. DELIMITAREA DE ALTE INFRAȚIUNI ADIACENTE

Gheorghe MALIC,
avocat din cadrul
BAA "Pro Dreptate"

Nicolae URSU,
doctor în drept, avocat
din cadrul BAA
"Pro Dreptate"

Analiza practicii judiciare naționale și a altor state a dat prilej de constatare a unui șir de ambiguități de percepere, interpretare și aplicare a prevederilor legale și a standardelor internaționale la capitolul vizat.

Astfel, în majoritatea absolută a cazurilor de trafic de ființe umane, inclusiv de copii, soluționate definitiv de către instanțele de judecată în ultimii ani, s-a identificat o diferență imensă între constatările și interpretările instanțelor de fond, care ulterior, în instanțele de apel, capătă un alt aspect, ca mai apoi, adesea, în instanțele de recurs, să fie tratate în cel de al treilea mod.

Remarcabil este ca instanțele de fond, care, în condiții de contradictorialitate, cercetează nemijlocit, sub toate aspectele, probele administrate, audiază inculpații, părțile vătămate și martorii, și lucru firesc, pătrund mai profund în miezul și în aspectele cazului, sensibilizând și particularitățile acestuia, cu regularitate aplică pedepse mult mai blânde, califică mai ușor acțiunile infraționale, mai des emit sentințe de achitare. În schimb, instanțele de apel și cele de recurs, care, fără a se supăra, oricum rejudecând cazul, nu pot să se aprofundeze în examinarea completă, deoarece zilnic soluționează zeci de cazuri concomitent, deopotrivă sunt mult mai aspre în calificarea faptelor și în stabilirea pedepselor. De altfel, aproape toate sentințele primelor instanțe, ulterior sunt casate, total sau parțial, cu "rejudicarea cazurilor", de regulă, în sensul agravării situației.

Această schimbare continuă, demonstrează, fără dubii, că ceva nu este consecvent la mijloc, altfel cum se poate înțelege faptul, că în unul și același caz diferite instanțe judiciare, de la fond, la apel și recurs, in-

terpretează, califică și aplică aceeași lege atât de diferit. Or, dacă instanțele de judecată, care constituie pe drept fondul măiestriei juridice din țară, totuși înțeleg legea atât de diferit, atunci, ne întrebăm, cam cum poate să se orienteze un "simplu muritor", să cunoască și să înțeleagă din sensul legii, unde sunt limitele de la normal – la infrațione, de la permis – la interzis, de la ușor infrațional-la atât de grav.

Da, Legislatorul a decretat pedepse destul de aspre pentru cei care comit trafic de persoane, mai cu seamă trafic de copii. Sub unele aspecte, aceste pedepse sunt mai grele, decât dacă ar fi fost comis un viol sau un omor în circumstanțe agravante, eventual se întreabă dacă la adoptarea legilor respective s-a ținut cont de principiul proporționalității pedepselor, care trebuie să fie echilibrate cu gradul prejudiciabil și pericolul social al faptei comise, fie că avem alte defecte? În ceea ce ne privește, credem că prima lacună constă în imperfecțiunea legii, or, dacă ea generează între profesioniști atât de diferite percepții, de la prima, până la cea mai înaltă instanță de judecată, devine inutil a susține că această lege ar corespunde rigorilor de calitate, ce se impun „legii”, ca noțiune ce apare în mai multe articole din Convenția pentru Protecția Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.

Or, o lege ar trebui să înglobeze fără echivoc dreptul de origine atât legislativ, cât și jurisprudențial, ceea ce implică condiții calitative, printre altele pe cele ale accesibilității și previzibilității.¹ Într-un șir de cauze

¹ vezi, în special, Cantoni împotriva Franței, Hotărârea din 15 noiembrie 1996, Culegere de hotărâri și decizii 1996-V, p. 1627, § 29, Solme și alții împotriva Belgiei, nr. 32.492/96, 32.547/96, 32.548/96, 33.209/96 și 33.210/96, § 145, CEDO 2000-VII, și E.K.împotriva Turciei, nr. 28.496/95, § 51, 7 februarie 2002.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit semnificația noțiunii de previzibilitate, care depinde într-o mare măsură de conținutul textului de care este vorba, de domeniul pe care îl acoperă, precum și de numărul și calitatea destinatarilor săi.² Previzibilitatea legii nu se opune ideii ca persoana în cauză să fie determinată să recurgă la îndrumări clare pentru a putea evalua, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cauzei, consecințele ce ar putea rezulta dintr-o anumită faptă.³ Totodată, profesioniștii trebuie să dea dovadă de o mare prudență în exercitarea funcției lor, deoarece lor li se atribuie interpretarea și aplicarea acestor texte, creând o anumită practică.⁴ Funcția de decizie încredințată instanțelor servește tocmai înlăturării îndoielilor ce ar putea rămâne în ceea ce privește interpretarea normelor, ținându-se cont de evoluția practicii cotidiene, cu condiția ca rezultatul să fie coerent cu substanța infracțiunii și rezonabil de previzibil.⁵

În această ordine de idei, apriori concluzionăm că practica judiciară națională identifică mai multe curențe, deficiențe conținând atât dispozițiile articolelor 165, 206 și 220 din Codul penal, cât interpretarea și aplicarea acestora. În viziunea noastră, principala lacună a provenit de la interpretarea și aplicarea legii, încât practicienii au deviat de la semantica noțiunii de *trafic*, creând o evoluție a propriului sens lingvistico-penal, care diferă mult de sensul pus la origine. De altfel, în majoritatea hotărârilor judiciare, *traficul de ființe umane sau de copii* se egaleză în mod separat cu fiecare din toate posibilele componente ale infracțiunii, așa cum ar fi: recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unei ființe umane fie a unui copil, în scop de exploatare. Fiecare din aceste elemente posibile ale infracțiunii, este identificat ca infracțiune proprie. Aici constatăm că instanțele naționale interpretează noțiunea de trafic după formula care se utilizează în mai multe articole din Codul penal, care dau definiția expresă a infracțiunii, spre exemplu, definiția furtului, expusă expres în dispoziția alin. (1) art. 186 din Codul penal, semnificând *sustragerea pe ascuns a bunurilor altei persoane*.

Deci, dispoziția art. 186 din Codul penal, expune expres definiția furtului sau a infracțiunii, fiind clar că lexemul *furt* semnifică *sustragerea pe ascuns a bunurilor altei persoane*. Pe când, noțiunile de *trafic de ființe*

umane și trafic de copii nu sunt determinate expres în alin. (1) art. 165 și alin. (1) art. 206 din Codul penal, respectiv este greșită ipoteza în care prin *trafic*, ca infracțiune, se înțelege oricare element separat, să zicem, recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unei ființe umane sau a unui copil, ca fiind realizate în unul din scopurile protejate de legea penală. Or, conform normelor citate, cuvintele *trafic de ființe umane și trafic de copii* constituie denumirea generică a fenomenului infracțional, și nu definiția, ceea ce presupune că oricare acțiune, din cele expuse în dispoziția alin. (1) art. 165 și alin. (1) art. 206 din Codul penal, să zicem, recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unei ființe umane sau a unui copil, fiind realizate în scopul, prevăzut de lege, pot fi doar elemente ale traficului, însă separat doar un singur element nu constituie neapărat o infracțiune.

Aceeași concluzie rezultă și din conținutul art. 4 din Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, încheiată la Varșovia la 16 mai 2005, conform căruia expresia "trafic de ființe umane" desemnează recrutarea, transportul, transferul, cazarea sau primirea persoanelor, prin amenințarea cu sau utilizarea forței sau altor forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de autoritate sau de o situație de vulnerabilitate, sau prin oferirea sau acceptarea de plăți sau avantaje pentru obținerea consimțământului unei persoane având autoritate asupra altei persoane, în scopul exploatarei.

În așa mod constatăm că nici norma convențională nu definește expres infracțiunea și nici nu specifică faptul că fiecare element potențial așa cum este în parte *recrutarea, transportul și cazarea*, în mod separat ar constitui o infracțiune. Cu alte cuvinte, când vorbim de recrutare, transport și cazare, aceste acțiuni, pot fi doar elemente ale infracțiunii de *trafic*, doar dacă sunt comise de diferite persoane, care nu sunt coexecutori, între care are loc efectul transmiterii ființei umane. De altfel, pentru a se compune o infracțiune de trafic, obligatorie va fi prezența a cel puțin două din aceste elemente, aceasta fiind o concluzie, ce derivă din semantica cuvântului *trafic* și din logica expunerii convenționale, care, la fel, nu impune contrariul, precum că fiecare acest element în parte ar constitui o infracțiune. Aici urmează a atenționa că autorii convenției au manifestat o maximă claritate, deoarece în următoarea propoziție de la litera (a) art. 4 din Convenție, când se explică noțiunea de *exploatare*, se menține expres că, pentru a compune o infracțiune, este suficient a se identifica faptul că acțiunile respective se comit în scopul, *cel puțin*, a unei forme de exploatare. Toate

² Groppera Radio AG și alții împotriva Elveției, 28 martie 1990, seria A nr. 173, p. 26, paragraful 68.

³ vezi, printre altele, Tolstoy Miloslavsky împotriva Regatului Unit, 13 iulie 1995, seria A nr. 316-B, p. 71, § 37.

⁴ vezi, printre altele, Kokkinakis, citată mai sus, § 40, și Cantoni, citată mai sus, § 31.

⁵ S.W. împotriva Regatului Unit, Hotărârea din 22 noiembrie 1995, seria A nr. 335-B, p. 41, § 36.

acestea, prin metoda excluderii, conduc la concluzia că, dacă fiecare pretinsă acțiune, așa cum ar fi *recrutarea, transportul și cazarea*, dacă ar fi fost să fie elemente care ar fi constituit separat o infracțiune, atunci, fiind consecvenți în expunere, logic, autorii Convenției ar fi specificat analogic și expres că, pentru a surveni răspunderea, ar fi fost suficient *cel puțin* un element din cele ce se referă la *recrutare, transport și cazare*. În acest caz, deducem contrariul: *recrutarea, transportarea și adăpostirea unei persoane sau a unui copil*, constituie elemente ale traficului, separat fiecare din acestea, nu cuprinde, la propriu, și nu constituie infracțiunea de *trafic de ființe umane sau trafic de copii*.

Mai mult ca atât, dacă le vom interpreta punând între ele semnul egalității formale, riscăm să criminalizăm înseși aceste noțiuni, care, conform DEX-ului, nu au sens criminal. Așa că este foarte periculos a egala noțiuni cu sens inofensiv, or recrutor, transferator și adăpostitor nu înseamnă neapărat ca acestea sunt persoane cu autoritate criminală.

Spre regret, practica a pornit pe puncte greșite, precum că ar fi suficient ca o persoană să fi fost recrutată de cineva, în scopul exploatării sexuale, muncii forțate sau al cerșitului, și aceasta atrage deja răspunderea penală, fără a se constata că fapta s-a făcut în scopul traficului, fiind un element al rețelei.

În practica analizată au fost identificate mai multe cazuri, relativ analoage, în care, unei persoane care a îndemnat, din intenții nobile, alte persoane cunoscute să meargă la muncă în Rusia, de exemplu, i-a fost recunoscută calitatea de recrutor. Acolo "recrutorul" devine un fel de brigadier, organizează traiul comun evident, în condiții mizerabile, deoarece, în virtutea vulnerabilității tuturor, nu dispun de mijloace de trai cât de cât omenești. Tot atât de grea era și munca prestată. Până la urmă, persoanei, la care au muncit toți împreună, ceva nu i-a convenit: sau calitatea lucrului sau altceva, e considerente din care nu a achitat costul serviciilor prestate sau a achitat parțial, ceva mizerabil. Revenind în țară, evident, toate pretențiile au fost adresate brigadierului sau celui care a fost cu inițiativa. Spre regret, aceste acțiuni relativ analoage au fost calificate de către instanțele judiciare ierarhic superioare ca trafic de ființe umane, pedepsele fiind coresponsuzătoare, destul de drastice.

O alta serie infracțională se refera la „micul business” în industria serviciilor sexuale, cu sau fără deplasarea peste hotare a viitoarelor victime, la sigur vulnerabile, așa cum sunt majoritatea locuitorilor din țară. Această activitate, de regulă, este organizată de către fostele sau chiar curente prostituate, care-și re-

crutează viitoarele colege de breaslă, le acordă ajutor în transportare, inclusiv ajutor financiar, le adăpostesc, în țară sau peste hotare, ulterior, împreună sau sub conducerea lor, în mod relativ benevol prestează servicii sexuale.

Cea de a treia serie de pseudo trafic o constituie cazurile copiilor, invalizilor, persoanelor cu handicap, care se țin în "familie", pentru a fi utilizați sau chiar exploatați în cerșetorie.

În virtutea practicii judiciare, toate aceste trei tipuri de activități, indubitabil infracționale, sunt calificate conform articolelor 165 și 206 din Codul penal.

Chiar din start, vrem să atenționăm asupra faptului că nu punem la îndoială necesitatea pedepsirii a astfel de forme de "mic business", dar totuși, fiind juriști, și nu de ultimă calificare, vrem să facem o diferență clară și să invocăm necesitatea calificării corecte a faptelor, încât persoana vinovată să-și ispășească pedeapsa adecvată și după merit, în caz contrar, facem haz de necaz și statistică proastă.

Factorul comun în toate cele trei tipuri de activități infracționale este că persoana sau persoanele, care au fost ca și cum traficate, au fost recrutate, "ajutate financiar" transportate, transferate, adăpostite de aceeași persoană, sau de un grup de persoane, de la început până la urmă, care ulterior le-a și "exploatat". În toate aceste cazuri, de altfel greșit calificate drept trafic de ființe umane și trafic de copii, victimele, inclusiv "posesiunea" asupra lor, nu au fost transferate sau transmise prin rețea, de la un posesor, la altul. În toate aceste cazuri, victimele nu au fost vândute și nici transmise, de la recrutor la transportator, de la transportator, la transferator, de la transferator la adăpostitor, de la acesta la persoana care organizează la propriu exploatarea. Victimele s-au aflat permanent în posesia unei și aceleiași persoane, sau a a unui și aceluiași grup mic de persoane, coexecutoare sau coautoare, care le-au însoțit permanent, fără divizarea rolurilor, fără delimitarea funcțiilor.

În toate aceste cazuri, victimele, ca și libertatea lor, nu au fost obiectul transmisiunii de la o persoană la alta, de la un exploatare la altul.

În asemenea condiții, deși aparente ar fi toate "elementele" infracțiunii de *trafic de ființe umane sau trafic de copii*, în principiu fapta sau faptele nu pot fi calificate astfel, deoarece, în sens direct, nu are loc *traficul de ființe umane și nici traficul de copii*, ca marfa, ca servitute, ca sclavi, ca robi, ca persoane lipsite ilegal de libertate. Or, este important a specifica că în cazul traficului, **obiect al traficului** este, propriu, ființa umană, care, cu voința sa sau mai strașnic, con-

trar voinței sale, se transmite de la o persoană la alta, fiecare din acestea pretinzând a fi posesor și gestionar al ființei umane, un fel de deținători de robi contemporani. De altfel, nu întâmplător, în limba rusa trafic, înseamnă торговля людьми или трафикинг (de la engleza, *trafficking* «незаконная продажа или перепродажа»)⁶, traficul este o formă contemporană de sclavie.⁷ Conform DEX-ului, **TRÁFIC** înseamnă o anumită frecvență, o anumită activitate economică, fie și ilegală, având drept scop schimbul **de mărfuri și de alte valori, după caz, comerț ilicit, de ființe umane, de droguri etc.**

Conform variantei ruse a articolelor 165 și 206 din Codul penal al Republicii Moldova, care sunt tot texte oficiale, **TRÁFIC** înseamnă *торговля людьми, торговля детьми*, adică nu simpla **exploatare sexuală, nu doar deplasarea în spațiu, ci foarte clar, торговля**, comercializarea ființei umane. Această apreciere a fenomenului infracțional corespunde Standardelor internaționale, din care considerentele legislatorului și a stabilit pedepse, atât de grave.

Așa că pedepsele pentru trafic adevărat sunt adecvate, probleme însă avem la capitolul calificării incorecte, inechitabile și ilegale ca fiind forme de trafic de ființe umane, a oricăror forme de exploatare, în lipsa efectului comercializării.

Iată care este etimologia și semantica cuvântului TRAFIC și elementul de bază, care delimitează *traficul de ființe umane*, implicit *de copii* de alte infracțiuni, or dacă nu are loc transferul victimei de la un exploatator, la altul, de la un „stăpân”, la altul, nu are loc, la propriu, nici TRAFICUL, care este o sclavie modernă⁸ și, conform unor cercetări, o victima poate fi vândută chiar și de patru ori,⁹ implicând crima organizată transfrontalieră. Și invers, în lipsa actului de transferare sau de transmitere a ființei umane de la o persoană la alta, ca pe o marfă, chiar dacă este prezent elementul privării de libertate și exploatării, chiar dacă victima a fost transferată sau deplasată dintr-un loc în altul, fapta, oricum, nu va constitui *trafic de ființe umane*, și nici *trafic de copii*. O atare faptă nu poate fi calificată conform articolelor 165 și 206 din Codul penal, fiind pasibilă de răspundere în funcție de circumstanțele concrete, ca infracțiune, prevăzută de art.

⁶ <http://www.mtc-co.md/~wog/traffic.html>

⁷ <http://sanasezim.org/?q=node/88>

⁸ <http://www.mediafax.ro/externe/documentar-impresionant-despre-sclavia-moderna-not-my-life-traficant-roman-nu-le-dadeam-sa-manance-le-bateam-cu-picioarele-cu-pumnii-video-8894618>

⁹ <http://www.ziare.com/stiri/trafic-persoane/traficul-de-persoane-o-victima-poate-fi-vanduta-chiar-si-de-patru-ori-1017588>

141 – activitatea mercenarilor, art. 151 – vătămarea intenționată gravă a integrității corporale, săvârșite cu scopul de a preleva și/sau utiliza ori comercializa organele sau țesuturile victimei, art. 158 – traficul de organe, țesuturi și celule umane, art. 164 – răpirea unei persoane, art. 164¹ – răpirea minorului de către rudele apropiate, art. 166 – privațiunea ilegală de libertate, art. 167 – sclavia și condițiile similare sclaviei, art. 168 – munca forțată, art. 171 – violul, art. 174 – raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani, art. 175¹ – acostarea copiilor în scopuri sexuale, art. 207 – scoaterea ilegală a copiilor din țară, art. 208 – determinarea minorilor la săvârșirea unor fapte imorale (cerșetorie, jocuri de noroc), art. 208¹ – pornografia infantilă, art. 208² – recurgerea la prostituția practică de un copil, sau art. 302 din Codul penal – organizarea cerșetoriei.

Astfel, reiteram că, pentru a califica o faptă de *trafic de ființe umane*, implicit *de copii*, principalul este a identifica că ființa umană, inclusiv copilul a fost un fel de marfă, fiind transmis de la un posesor la altul, din gestiunea unei persoane la alta. Fără acest element, fapta nu poate fi calificată ca trafic, deoarece nu are loc, la propriu, acțiunea de trafic, or obiect al traficului de ființe umane, la propriu, este ființa umană, care devine marfă. Obiect al traficului este libertatea persoanei traficate, de care este privată și care se transmite la nivel de control asupra acesteia.

Totodată este de menționat că acțiunea de trafic presupune chiar și un singur transfer al ființei umane, de la o persoană la alta, anume în calitate de „marfă sau de altă valoare”, inclusiv transferul controlului, al gestiunii sau al posesiunii asupra acesteia sau al consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului. Pentru a califica acțiunea drept trafic, în cazul copiilor și al persoanelor fără discernământ, este suficient, ca o persoană să decidă într-un fel „soarta victimei”, să o transmită ilegal, iar altă persoană primește, tot ilegal, fie persoana însăși, fie doar controlul asupra acesteia și tranzacția ilicită cu victima sau cu consimțământul asupra acesteia este însoțită sau se realizează în *cel puțin*¹⁰ un scop de exploatare, în sensul legii penale.

În aceeași ordine de idei, atenționăm asupra diferenței dintre *traficul de persoane* și *traficul de servicii* ale victimei, care este exploatată. Anume datorită confuziei acestor ipoteze infracționale, au loc cele mai mari erori practice de interpretare și de aplicare a legii. La fel, este important a sensibiliza că traficul de servi-

¹⁰ litera (a) art. 4 din Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, Încheiată la Varșovia la 16 mai 2005.

cii ale persoanei, care este exploatată, fie prin muncă, fie prin servicii forțate, fie prin practicarea cerșetoriei sau în alte scopuri josnice, fie prin exploatarea sexuală, prin prostituție constituie, la propriu, trafic al acestor servicii și nu la general, a persoanei, care prestează aceste servicii. Obiectul traficului de servicii constituie înseși serviciile persoanei, exploatate, marfă fiind nu persoana, ci doar serviciile ei, persoana fiind doar exploatată. Aceasta indiferent de faptul că prestațiile sau exploatarea pot fi acordate mai multor persoane, să zicem ca o prostituată, furnizează servicii sexuale la zeci de clienți diferiți. Cu fiecare în parte, persoana exploatată poate rămâne unul la unul, însă ea oricum nu „trece” în gestiunea acestuia, astfel ea doar vinde serviciile pentru o anumită acțiune sau perioadă de timp, după care revine la „stăpân” sau proxenet. Tot așa dacă o persoană are în posesie un „muncitor sclav”, inclusiv un minor, chiar dacă-l transmite cuiva pentru a îndeplini lucrul casnic¹¹, ca ulterior să revină înapoi, după noi, nu poate fi calificată ca trafic de finite umane, mai cu seamă trafic de copii.

În viziunea noastră, Legislatorul, ca urmare a standardelor internaționale, a stabilit corect pedepe destul de aspre pentru *traficul de persoane*, mai cu seama *pentru traficul de copii*, pentru că dacă are loc calificarea juridică corectă și într-adevăr se identifică *traficul de persoane*, mai cu seama *de copii*, pedepele sunt adecvate, deoarece aceste fapte într-adevăr sunt mult mai periculoase decât alte infracțiuni adiacente, la care am făcut deja referire.

În primul rând, în cazul *traficului de persoane*, inclusiv cel *de copii*, se aduce atingere gravă libertății persoanei, care nu mai este una liberă, chiar dacă și-a dat consimțământul de a fi exploatată. În al doilea rând, datorită faptului că victima poate fi transmisă altei persoane, în orice moment, ea este stresată permanent, fiind afectată siguranța și încrederea ei. În cazul *traficului de persoane*, inclusiv *de copii*, victima se află permanent în panică și stres, deoarece nu știe ce va fi în continuare, cum se va comporta „noul stăpân”. Ba din contra, dacă victima se află permanent în posesia sau exploatarea unui singur agresor, mai multe studii au demonstrat, ca ea nu este atât de afectată, pentru că-i apare cu timpul o stare psihoemoțională, de atașament, pe care unele persoane abuzate o resimt față de agresor, fiind creat un bizar cuplu, deseori indestructibil, „victima-agresor”.¹² Istoria a cunoscut nu un singur caz, în care, robul sau sclavul atât de mult era atașat de stăpânul său, încât considera că cea mai mare pedeap-

să, era vânzarea sa. Și asta se întâmpla chiar dacă, drept urmare a comercializării ulterioare, robul sau sclavul era tratat mult mai bine sau chiar era cumpărat pentru a fi pus în libertate, oricum, pentru el era un stres creat de incertitudine, neclaritate, nesiguranța „în ziua de mâine”. Urmare a *analizei tranzacționale* realizate de psihoterapeutul american, Eric Berne, cuplul „victima – agresor” poate evalua paradoxal conform așa-numitul triumfi al dramei, de la Persecutor, la Victimă, la Salvator și invers.¹³

Un alt element care determină gradul mai înalt de pericol și totodată delimitează îl de alte infracțiuni asemănătoare constă în faptul că *traficul de persoane*, inclusiv *de copii*, de regulă, se referă la crima organizată transfrontalieră, în care grupurile criminale sunt specializate și activează separat. În țările de origine, activează recrutorii, care recrutează, apoi comercializează victimele, le transmit prin țările de tranzit prin transportatori, adăpostitori și transferatori. Ulterior, aceștia apar în țările de destinație, în care activează exploatarea.¹⁴

Important este a se specifica faptul că, în sens juridic, adesea nu există nicio înțelegere prealabilă, legătură inversă sau complicitate directă între persoanele care activează în țările de origine, cei din țările de tranzit și de destinație, între recrutori, transportatori, transferatori, adăpostitori și exploatarea, deoarece la fiecare fază aceștia execută fapta sa, toți fiind legați de scopul final urmărit, de exploatarea victimei și de acțiunile consecutive de trecere de la unul la altul a victimei, care se transmite din zona de influență a următorului element al traficului, fiecare din aceste etape, intră în rețeaua comună cu activitatea sa, la general fiind un business criminal bine organizat.¹⁵ Un fel de piață „neagră”.

Deci, ca urmare a nivelului de organizare, traficul de ființe umane este mult mai periculos, deoarece întrunește corporații criminale internaționale, specializate, care au hoteluri, bordeluri, au transporturi și servicii speciale etc.... Acest business criminal de proporții sau de sclavie contemporană este compus din rețele masive, adesea fiind acoperit de agenții matrimoniale, de angajare în servicii oficiale, de firme imobiliare, firme ce organizează studii în străinătate, inclusiv în instituții prestigioase de învățământ.¹⁶

¹³ [http://www.transactional-analysis.ru/games/125-treug si http://ru.scribd.com/doc/72675537/Analiza-tranzactionala-Eric-Berne#scribd](http://www.transactional-analysis.ru/games/125-treug-si-http://ru.scribd.com/doc/72675537/Analiza-tranzactionala-Eric-Berne#scribd)

¹⁴ <http://www.ziare.com/stiri/trafic-persoane/sua-romania-tara-de-origine-tranzit-si-destinatia-pentru-traficul-de-persoane-1021941>

¹⁵ <http://www.mtc-co.md/~wog/traffic.html>

¹⁶ <http://www.mtc-co.md/~wog/traffic.html>

¹¹ Dosarul nr. 1ra – 767/2015.

¹² <http://www.despresuflet.ro/forum/agresivitate-f8/atașamentul-victimei-fata-de-agresor-t1599.html#p2018>

Pe când infracțiunile adiacente, inclusiv traficul de servicii, sunt realizate nemijlocit de către exploatator sau proxenet, acestea se comit în mod individual, sau în grup mic, în formă de coexecutori, fără împărțirea rolurilor și specializări în recrutare, adăpostire, transportare, transfer și în exploatare, fără rețele organizate.

În cazul *traficului de persoane*, inclusiv *de copii*, pe seama victimei se extrag venituri duble, venituri de la comercializarea victimei ca marfă, de la un făptuitor la altul, alte venituri se acumulează și ca urmare a exploatării serviciilor prestate de către victimă.

Traficul de ființe umane se deosebește la fel de alte infracțiuni adiacente și prin gradul de dependență și de libertate al persoanei. În cazul traficului de persoane, ultima este sclav, se află în posesie și dependență totală, fiind oricând posibilă transmiterea acesteia, de la un "stăpân" la altul. Pe când, în cazul tuturor formelor de proxenetism, adică în cel al traficului de servicii ale persoanei exploatate, de regulă, persoana este mult mai liberă, adesea este "colegă" de breaslă cu proxenetul, sigur ca sunt și excepții, în care proxenetul este mult mai brutal, mai sever și mai aspru cu victima, decât unii traficanți. Totodată desprindem o altă concluzie importantă, că dacă proxenetul singur a racolat victima, fie ea minoră, a determinat-o să se prostitueze, ulterior, în calitate de proxenet, a exploatat-o sexual, fie și destul de violent, astfel de fapta va fi și urmează a fi calificată ca infracțiune, prevăzută de art. 220, posibil în cumul cu art. 166 – privațiunea ilegală de libertate – sau cu art. 208 din Codul penal – determinarea minorilor la săvârșirea unor fapte imorale (cerșetorie, jocuri de noroc) etc. Important este a reitera că o astfel de faptă nu poate fi calificată conform art. 165 sau art. 206 din Codul penal. Această faptă nu poate fi calificată ca trafic de ființe umane, deoarece nu a avut loc traficul propriu-zis al victimei sau transferul libertății acesteia de la o persoană la alta. Totodată, dacă proxenetul a procurat sau a obținut victima de la un alt racolator, de la un alt adăpostitor, de la un alt transferator sau de la orice alta persoană care avea controlul asupra victimei și care, ulterior, o exploatează, această activitate criminală, urmează a fi calificată drept trafic, care presupune orice transfer de posesiune, inclusiv primire a victimei.

Cumulul de infracțiuni, prevăzute de art. 220 din Codul penal, și trafic propriu-zis vor exista și în cazul în care un proxenet a racolat el însuși victima, fie ea minoră sau nu, a determinat-o să se prostitueze, după care, în calitate de proxenet, a exploatat-o sexual, iar ulterior, la un anumit moment, a "înstrăinat-o" altui proxenet ca și el. Ambii acești proxeneți, vor fi și trafi-

canți ai victimei, răspunzând după toate rigurile legii.

Important e că concluzionăm faptul ca un făptuitor, nefiind în înțelegere cu alte persoane, nu poate realiza de unul singur elementele infracțiunii de *trafic de persoane*, inclusiv *de copii*, deoarece, pentru a califica această infracțiune, este important a se constata că rețeaua de trafic este compusă din cel puțin două persoane, cu roluri diferite, de recrutaor sau altcineva, îndeplinite de diferite persoane. Și deopotrivă, dacă toate elementele infracționale, recrutarea, "ajutorarea cu bani", transportarea, transferul dintr-o localitate în alta și nu de la o persoană la alta, precum și adăpostirea sunt executate de una și aceeași persoană sau de un grup mic de persoane-coexecutoare, nu are nicio relevanță și nicio necesitate de a delimita aceste subacțiuni, și de fapt nici nu este posibil a le despărți în timp și în spațiu, ori chiar este greu de delimitat, când s-a terminat recrutarea, "ajutorarea cu bani", transportarea, transferul, dintr-o localitate în alta și nu de la o persoană la alta, precum și adăpostirea, atunci când toate aceste elemente se execută concomitent și fără o divizare, de aceeași persoană, fără sfârșit și fără întrerupere.

La delimitarea infracțiunilor este necesar a se ține cont și de alte cerințe legale, practice și umane, de altfel, dacă e să revenim la întrebarea dacă Legislatorul, stabilind pedepse atât de aspre pentru cei care comit *trafic de persoane*, mai cu seama *trafic de copii*, pedepse mai tăioase, decât dacă ar fi fost comis un viol sau un omor în circumstanțe agravante, constatăm și reiterăm faptul că s-a ținut cont de principiul proporționalității pedepselor, care este adecvat gradului prejudiciabil și pericolului social al faptei comise, problema fiind nu în gravitatea pedepselor **ci în practica aplicării legii și calificării greșite a unor fapte, care nu sunt, la propriu, trafic de persoane, inclusiv de copii**. Decalajul mare dintre hotărârile judiciare în același caz denotă faptul că instanțele naționale, mai cu seamă procurorii, în rechizitorii, în apeluri și recursuri, aplică greșit și califică faptele, insistând asupra celui mai grav sens și a celor mai aspre pedepse, fără a ține cont de situația de fapt, de analiza și argumentele expuse deja.

Pentru a fi mai expliciti, expunem un caz, aflat pe rol, în care o doamnă este învinuită de comiterea infracțiunii, prevăzute de art. 206 al. (2) litera a) și c) din Codul penal. Conform învinuirii formulate, aceasta, abuzând de starea de vulnerabilitate a unei minore, ar fi racolat-o "de la țară", ar fi transferat-o cu transportul public în mun. Chișinău, unde a adăpostit-o într-un apartament în care locuiau împreună. În comun achitau chiria și acordau servicii sexuale, fiecare-și găsea clienții săi.

Este de menționat că, conform declarațiilor mino-

rei și din alte materiale, minora nu a fost forțată să presteze servicii sexuale, acestea fiind realizate benevol.

Deci, considerăm a fi inechitabilă și ilegală calificarea juridică, pentru care insistă partea acuzării, care prevede o pedeapsă prea aspră, de la 10 la 15 ani de închisoare. De altfel, în virtutea argumentelor expuse, în cazul dat, nu sunt evidente elementele traficului, deoarece minora nu se afla în sclavie sexuală și nu a fost traficată sau transmisă altor persoane ca o marfă. Marfă au fost doar serviciile ei.

Dacă modelam un pic cazul, substituind proxeneta cu un bărbat, care, în scop de viol, ar fi racolat minora, ar fi transportat-o tainic, ar fi sechestrat-o prin adăpostire contrar voinței ei într-un apartament, unde ar fi ținut-o forțat și, aplicând violență fizică și psihică, ar fi violat-o timp îndelungat, atât el personal, cât și împreună cu alte persoane, fapta comisă ar fi fost calificată ca privațiune ilegală de libertate și viol cu bună-știință asupra unui minor, comis de un grup de persoane, în cumul, infracțiunile, prevăzute de alin. (2) litera c) art. 166 și alin. (2) litera b) și c) art. 271 din Codul penal. Pentru acest cumul de infracțiuni, legea prevede cea mai gravă pedeapsă: închisoare doar de la 5 la 12 ani.

În primul caz, închisoare de la 10 la 15 ani?!

În așa mod, drept urmare a erorii de interpretare, să nu insistăm pe alte interese, deși este evident faptul că a doua infracțiune este mult mai gravă decât prima, și dacă nu ar fi să ne opunem insistenței procurorilor, cu referire la calificarea echitabilă, pedeapsa pentru prima faptă, mult mai puțin periculoasă, ar fi mai aspră decât pentru ce-a de a doua!?. Respectiv, se impune a curma tendința de calificare greșită, pentru a asigura scopul pedepsei penale, echitatea și proporționalitatea acestora. Or, atunci când există o concurență de norme, la interpretarea și aplicarea acestora, trebuie să se țină cont de principiul de baza, stabilit prin alin. (2) al art.3 din Codul penal, conform căruia interpretarea extensivă defavorabilă a legii penale se interzice.

Practica judiciară națională conține mai multe spețe în care, instanțele de fond care au cercetat nemijlocit toate particularitățile și au pătruns în esență mai profund, califică astfel de fapte în formula cea mai blindă, anume așa cum rezultă din circumstanțele pe care le identifică și din intima convingere, care nu poate fi transmisă următoarelor instanțe. În schimb, spre regret, instanțele mai superioare, de apel și de recurs, care nu pot întru totul să sensibilizeze cazul, la insistența procurorilor și urmare a practicii, greșite stabilite deja, “da” ani grei. Pentru a evita aceste condamnări formale, credem că rejudecarea cauzei de către instanțele de apel și cele de recurs trebuie să fie realizată integral, potrivit ordinii stabilite pentru prima

instanță, așa cum este prevăzut de lege, de la ședința preliminară – la sentință, pentru că doar așa se pot asigura principiile contradictorialității și nemijlocirii, doar așa se poate crea o intimă convingere, echitabilă și justă, dar acestea se refera la altă temă, pe care p vom aborda cu altă ocazie.

În această ordine de idei, constatăm un alt șir de cauze care, în viziunea noastră, au provocat crearea unei practici greșite. Pe de o parte, Legislatorul, contrar Standardelor internaționale, nu a asigurat claritatea și previzibilitatea legilor, care, la rândul-i, generează proasta calitate a lor , ele fiind înțelese atât de diferit chiar și de către instanțe, nefiind accesibile și clare pentru cetățenii care nu sunt juriști.

Pe de alta parte, Parlamentul nu-și onorează nici obligațiile exclusive, stabilite de art. 66 litera c) din Constituție, din oficiu nu studiază problema aplicării legilor, nu are create subdiviziunile corespunzătoare și mecanismul legal de verificare a aplicării în scop de a interpreta legile și a asigura unitatea reglementărilor legislative pe întregul teritoriu al țării.

În acest sens, consideram că Parlamentul și-a declinat, (????) aparent neconstituțional atribuțiile sale exclusive în favoarea Curții Supreme de Justiție și Plenului Curții Supreme, care, în conformitate cu art.2 lit. c) și art.16 lit. c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție, au totuși obligația de a generaliza practica judiciară și a adopta hotărâri cu caracter explicativ. În timp ce atribuțiile referitoare la corectitudinea aplicării prevederilor legale de către organele de urmărire penală, de către organele de constatare a infracțiunilor, agenții constatatori, de către procurori și toate celelalte entități ce aplică legea, această atribuție fiind în exclusivitate a Parlamentului nu este exercitată de nimeni în țară, de aceea avem ceea ce avem, legea se aplică de la caz la caz, în funcție de diferite interese, viziuni, capacități și aptitudini. Or, în cadrul generalizării efectuate s-a constatat un alt paradox, procurorii și ONG-urile specializate insistă anume asupra aplicării legii defavorabile, care stabilește pedeapsă pentru *trafic de ființe umane* sau *trafic de copii*., Aceasta este ca o urmare a unui fel de „interes corporativ”, fiindcă, în caz contrar, dacă nu vor fi înregistrate atâtea infracțiuni de acest gen, nu s-ar justifica susținerea financiară a Centrului de Combatere a Traficului de Persoane și a secției speciale în cadrul Procuraturii Generale, inclusiv de către Ambasada SUA.

În final, insistăm asupra clarității și previzibilității legale, care trebuie să lichideze lacunele depistate, astfel încât să se identifice o practică unitară și corectă de aplicare, care derivă din spiritul și litera legii, fiind echitabilă și adecvată.

PLEDOARIE PENTRU DREPTUL ROMAN

Dr. Ovidiu NEICUTESCU
Universitatea „George Bacovia”,
Bacău -România

În era tehnologiei și a performanței digitale o materie precum dreptul roman poate risca să pară desuetă. Nu sunt puține păreri conform cărora această disciplină nu își mai reclamă utilitatea, ea fiind parte integrantă a formării juridice a unei anumite generații iar evoluția actuală a societății în ansamblul ei și a dreptului în special ar justifica sacrificarea dreptului roman.

Regretatul profesor universitar Constantin Stoicescu în expunerea de motive ale cursului său elementar de drept roman nu ocolește problema materială care l-a determinat la condensarea cursului său „Două condițiuni trebuiau deci neapărat realizate : întâi ca formatul lucrării să fie cât de cât redus , pentru ca citirea unui număr prea mare de pagini să nu devină obositoare și mai ales pentru prețul volumului, în aceste vremuri de scumpete anormală să nu pară excesiv...”

În condițiile actuale rezumarea cursului de drept roman nu mai are la bază argumente de ordin material sau temporal iar încercarea de a transforma această disciplină într-o materie opțională sau facultativă nu va avea ca efect decât amputarea intelectuală a viitorilor juriști. În celebra *De officiis* Cicero referindu-se la reprezentanții justiției pune în fața acestora provocări cât se poate de actuale. În celebra sa tiradă cu privire la cazul lui Roscius Amerius contra puternicului Sylla când afirma „*Judicis est semper in causis verum sequi*” – datoria unui judecător este să caute totdeauna adevărul.

Cultivarea spirituală a tinerei generații de juriști, având ca scop erudiția - expresie a umanismului este fără îndoială un drum ce implică în mod necesar studierea dreptului roman. Așa cum afirma Seneca în *Epistulae ad Lucilium* „Aceleași lucruri pot fi morale sau imorale: interesează motivul sau modul în care sunt săvârșite”. Nu doar asimilarea noțiunilor este extrem de importantă dar și cunoașterea modului în care au evoluat conceptele. De unde venim, unde am

ajuns, unde ne-am putea îndrepta. Orice destinație am alege, de folos ne vor fi toate cunoștințele predecesorilor noștri căci a ignora o moștenire spirituală de atare dimensiuni și valoare ar fi un act iresponsabil față de generațiile viitoare.

Știința dreptului roman și-a câștigat meritul în ansamblul științelor juridice fiind unanim recunoscut ca izvor al dreptului modern. Cu atât mai mult studierea sa este de o importanță vitală pentru viitorul jurist și formarea culturii sale juridice și generale. Dreptul roman se relevă în scrierile ilustrilor jurisconsulti ai Romei ca o consecință a conștiinței colective astfel dreptul este definit „*Ius est iudicium populi, voluntas populi, consensus omnium*” – dreptul este decizia poporului, voința poporului, consimțământul tuturor.

Inițial, nici romanii nu au făcut această distincție, între normele juridice și religioase, nu au delimitat la origine normele de drept față de celelalte norme sociale. Dar, spre desosebire de celelalte popoare ale antichității, romanii au depășit această confuzie. Încă din epoca veche, mai exact din vremea Legii celor XII Table (451 î. e. n.), romanii desemnau normele de drept prin cuvintele *ius, iuris*, iar normele religioase prin cuvântul *fas*.

Spre sfârșitul Republicii (27 î. e. n.), instituțiile juridice și ideologia juridică au ocupat locul central în sistemul instituțional și ideologic al romanilor.

Ideologia juridică și-a pus amprenta asupra întregii spiritualități romane, i-a imprimat caractere specifice, i-a conferit o puternică identitate proprie în sfera activității antice.

Limbajul juridic roman, foarte bine delimitat de limbajul comun, era utilizat doar în scopul exprimării valorilor juridice. Cu toate acestea, în unele definiții pe care romanii le-au dat științei dreptului sau dreptului, în epoca clasică și postclasică persistă urme ale străvechii confuzii.

Astfel, în *Institutes* lui Justinian, Cartea I, titlul I,

se formulează definiția jurisprudenței, adică a științei dreptului: „iurisprudentia est divinarum atque humanarum rerum notitia, iusti atque iniusti scientia” (știința dreptului sau jurisprudența este cunoașterea lucrurilor divine și umane, știința a ceea ce este drept și nedrept). Deci, în prima parte a definiției, dreptul este confundat cu religia, pe când în a doua parte, dreptul este confundat cu morala.

Probabil unul din cele mai profunde citate din opera lui Cicero „De officiis” stabilește conexiunile dreptului „iustitia sine prudentia multum poterit, sine iustitia nihil valebit prudentia” – dreptatea fără inteligență poate mult, dar fără dreptate inteligența nu valorează nimic¹.

În același context maxima împăratului Franz Iosef înscrisă pe poarta palatului din Viena „Iustitia fundamentum regnorum” – Dreptatea temeliea statelor.

Iată deci concepte ale dreptului roman care rămân valabile și astăzi, au rezistat în fața istoriei și au dat proba timpului, cercetarea sa aprofundată sau limitată deschide orizonturi noi celui dornic de inegalabilă aventură a cunoașterii.

Cunoașterea dreptului roman de către tinerii (și nu doar ei) ce visează la o carieră juridică reprezintă nu doar un fundament solid al educației dar și constituirea unei înzestrări umane – afective indispensabile formării ca om și jurist. Atunci când vom înțelege pe deplin semnificația celebrului adagiu „Ius est ars aequi et boni” făcând cu adevărat din drept arta binelui și echității, echitatea nu ca acțiune vindicativă ci ca ideal de umanitate.

Necesitatea studiului roman și apropierea acestuia de inițiativa în drept nu trebuie să știrbească exactitatea științifică a categoriilor și instituțiilor juridice dar în același timp trebuie găsită o cale de echilibru care să permită abordarea acestei discipline fără a renunța la rigoarea științifică.

Cu tot respectul datorat altor științe juridice, consider că dreptul roman ar trebui studiat de persoane inițiate, care au dobândit noțiunile de bază și acestea le-ar permite asimilarea dreptului roman cu mai multă ușurință (de exemplu anul 2 sau 3 de studii),

¹ ...atâră mai greu dreptatea în dobândirea încrederii fiindcă aceasta are destulă autoritate și fără pricepere, pe când priceperea fără dreptate nu este în stare să inspire încredere. Căci cu cât cineva este mai inteligent și mai priceput cu atât este mai suspect și mai urât dacă și-a pierdut faimă dintr-o dată. De aceea dreptatea dublată de inteligență are puteri nelimitate în păstrarea încrederii. Cicero „Opere alese” I.14. Ed. Univers. București, 1973.

devenind astfel această disciplină o întregire fericită a devenirii profesionale.

Pe de altă parte conținutul prea complicat și prețios nu ar avea alt efect decât îndepărtarea materiei de student dar și a studentului de această disciplină la acest fapt contribuind pe deplin și condensarea materiei într-un semestru în loc de un an fapt ce face asimilarea materiei extrem de dificilă și superficială ținând cont de complexitatea și importanța acesteia.

Vorbind despre spiritul vizionar al poporului roman, marele istoric Theodor Mommsen arată că „... italicul dimpotrivă sacrifica hotărât propria viață salvării publice și învăța să se supună tatălui, pentru a ști mai târziu să se supună statului. Individul putea să piară prin această supunere și germenii umani cei mai promițători puteau să degenereze din cauza ei; italicul câștiga în schimb o patrie și un spirit patriotic, cum grecul nu acunoscut niciodată și singur dintre toate națiunile antichității el a reușit să constituie o unitate națională întemeiată pe o constituție a cărei temelie a fost autoguvernarea. Această unitate națională îi va aduce într-o zi supremația nu numai asupra Greciei divizate dar asupra întregii lumi cunoscute²

La fel ca marii istorici ai vremii B.G. Niebuhr, Karl von Savigny Otto Jahn și Bartolomeo Borghesi, Mommsen demonstrează științific și de netăgăduit legătura intrinsecă dintre stat și drept subordonarea intereselor individuale celui statal, perspectiva construcției sociale și administrative solide numai prin mijlocirea dreptului ca ansamblu de norme juridice care protejează valorile sociale, relațiile ce iau naștere în jurul și datorită acestor valori.

Complexitatea cadrului istoric dar și a simbiozei dintre drept și evoluția societății romane pun în fața celui care studiază acest domeniu o provocare pe măsura întinderii dreptului roman.

Iată de ce se impune o abordare sistematizată a disciplinei fără a abdică de la canoanele științei, având la bază studiile iluștrilor juriști români dedicați studiului acestei discipline misterioase și pe măsură captivantă, provocatoare.

Nu putem fi de acord cu nicio abordare superficială de natură a aduce în derizoriu această știință. Dar trebuie să înfruntăm adevărul pe care realitatea ni-l înfățișează și anume o relativă lipsă de interes față de

² Theodor Mommsen. Istoria Romană, vol. I, pag. 34. Ed. Științifică și Enciclopedică. București, 1987.

această disciplină, apatie și uneori chiar teamă. Oare ce ne dorim? Săli de curs populate de un auditoriu absent în favoarea rigori didactice și științifice sau un auditoriu dinamic, activ, interesat căruia trebuie să-i jertfim doar o mică parte a vanității noastre având speranța deschiderii apetitului pentru studiul acestei discipline.

Într-o evoluție milenară, viața socială a cunoscut succesive transformări calitative, încât, în mod frecvent, vechile reglementări se dovedeau depășite, anacronice, dar nu puteau fi modificate. Atunci s-a dat posibilitatea magistraților judiciari (acei magistrați care organizau judecarea proceselor) să creeze un nou drept, pe cale procedurală, cu ocazia judecării proceselor. Astfel, dacă reclamantul formula o pretenție întemeiată, magistratul îi dădea dreptate, chiar dacă acea pretenție nu era recunoscută de lege. Pe această cale, magistratul crea drept.

Societatea a evoluat în ritmuri greu de evaluat, imprevizibil la fel și auditoriul. În era computerizării dreptul roman poartă pe nedrept pecetea desuetului fără a realiza că în lipsa acestuia suntem mai săraci sufletește și intelectual.

Nu putem însă apropia studenții de dreptul roman dacă nu vom reuși în egală măsură să apropiem dreptul roman de aceștia. Putem și trebuie să deschidem partenerilor noștri întru cunoaștere ferestrele cunoașterii să le dezvăluim această lume fascinantă pe care nu o poți percepe fără a avea mijloacele necesare. Iată de ce revin și arăt necesitatea studiului acestei discipline în anul 2 sau 3 de studiu, când cunoștințele de bază acumulate și însușite permit studierea dreptului roman având deja la îndemână limbajul juridic care va facilita călătoria fantastică în timpul Romei antice cântată de Vergilius Maro sau Ovidius Naso.

Vitalitatea excepțională a dreptului roman, care a supraviețuit, aplicându-se cu succes și în societatea medievală, și în cea burgheză, a fost, în mod firesc, supusă unor cercetări aprofundate. Astfel, încă din secolul al VII-lea e. n., profesorii de drept roman au elaborat un număr mare de studii. Unele dintre aceste studii au abordat dreptul roman în ansamblul său,

altele au avut ca obiect de cercetare numai anumite ramuri sau instituții juridice. Aceste studii au fost deosebit de utile în vederea reconstituirii fondului gândirii juridice romane.

Studiul dreptului roman prezintă importanță, pentru că, pentru prima oară în istoria lumii, romanii au creat alfabetul juridic, terminologia juridică, încât în societatea romană ideile juridice erau exprimate într-un limbaj aparte, special. Acest limbaj este de o mare precizie, funcționează într-un sistem logic extrem de sever, oferă posibilitatea realizării unor ample sinteze, precum și posibilitatea construirii unor figuri juridice simetrice³.

Dreptul roman este creația unui popor demult dispărut și cu toate acestea importanța istorică a acestuia este de necontestat pentru toate orânduirile sociale întemeiate pe instituția proprietății private, deoarece se relevă a fi dreptul unei societăți producătoare de bunuri, fapt care îi determină longevitatea și perenitatea. În raport cu toate sistemele de drept din antichitate, dreptul roman se particularizează prin aceea că a creat elementele de bază ale alfabetului juridic, prin intermediul cărora normele de drept capătă o identitate proprie față de alte norme sociale.

Astfel, numai cunoscând dreptul roman pot fi înțelese multe dintre instituțiile dreptului civil – și astăzi operăm cu noțiuni și categorii create de dreptul roman: obligație, contract, termen, condiție, reprezentare, bunuri, revendicare, moștenire legală și testamentară, acțiuni în justiție, ș.a. În decursul evoluției istorice a dreptului, forma acestor concepte s-a menținut identică, conținutul lor variind în⁴ funcție de dezvoltarea social economică a epocii.

Bibliografie:

1. Emil Molcuț – Drept roman. București, 1995.
2. Vladimir Hanga – Drept roman privat. București, 1979.
3. Theodor Mommsen. Istoria Romană. Ed. Științifică și Enciclopedică. București, 1987.
4. Cicero-Opere. Ed. Didactică și Pedagogică. București, 1985.

³ Vladimir Hanga Drept privat roman. București, 1979.

⁴ Emil Molcuț. Drept roman. București, 1995.

LOCUL ȘI ROLUL CERCETĂRII JUDECĂTOREȘTI ÎN CADRUL FAZEI DE EXAMINARE A CAUZEI PENALE ÎN PRIMA INSTANȚĂ DE JUDECATĂ

Vitalie RUSU, *avocat, BAA, Bălți*

Gherasim DUMITRU, *doctorand, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM, președinte al Judecătoriei mun. Bălți*

Cristina BOTNARU, *masterand, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, asistent-judiciar în cadrul Judecătoriei raionului Soroca*

Judecarea cauzei penale (judecata) constituie etapa de bază și principală a procesului penal, în cadrul căreia judecata examinează, în esență, în ședință de judecată cauza penală cu participarea părților și adoptă, drept urmare a acestui fapt, sentința¹. În sens restrâns, noțiunea de *judecată* semnifică activitatea practică și juridică prin care un organ cu competență jurisdicțională soluționează conflictul de drept cu care a fost învestit². În viziunea savantului român Nicu Jidovu, judecata, ca fază a procesului penal „reprezintă etapa procesuală care se desfășoară în fața instanței penale din momentul sesizării ei și până la soluționarea definitivă a cauzei penale”³. În accepțiunea comună, conform opiniei savantului Gh. Mateuț, judecata „nu trebuie confundată cu termenul juridic de proces, care desemnează un ansamblu de activități ce se desfășoară potrivit legii pentru rezolvarea conflictului de drept penal, incluzând fazele de urmărire penală, judecata și punerea în executare a hotărârilor judecătorești definitive”⁴. Astfel, „judecata reprezintă faza procesului penal care se derulează în fața instanțelor penale din momentul sesizării... și până la soluționarea definitivă a cauzei penale. Prin intermediul judecării este posibilă rezolvarea cu caracter definitiv a cauzei penale, care se identifică, practic, cu însuși scopul procesului penal”⁵.

În cadrul judecării cauzei penale, judecata, cu participarea părților verifică și examinează în forme procesuale strict determinate de lege toate probele,

atât cele acumulate și prezentate de către organele de urmărire penală (acuzare), precum și acel material probatoriu care este administrat suplimentar de către părți nemijlocit în cadrul ședinței de judecată. Excepționând faptul că judecarea cauzei penale este predeterminată prin rechizitoriu, ea însă nu este strict limitată prin acesta. Judecata nu este legată de probele care i-au fost prezentate. Ea manifestă un rol organizatoric și de conducere în examinarea probelor pentru stabilirea vinovăției sau a nevinovăției persoanei trimise în judecată și în vederea stabilirii adevărului în cauza penală. Principalul scop al judecării cauzei ține de adoptarea unei sentințe legale și întemeiate. Darea unei sentințe legale și întemeiate constituie, de fapt, scopul final al tuturor etapelor procesului penal. Acest scop coincide pe deplin cu scopul final și cu sarcina nemijlocită a examinării cauzei penale în judecată. Din acest considerent este pe deplin firesc că judecarea cauzei penale ocupă un loc de bază, central și de o importanță deosebită în cadrul sistemului tuturor etapelor procesului penal.

Iată de ce în teoria dreptului procesual penal judecarea cauzei penale este frecvent întâlnită sub denumirea de „activitate finală” sau „activitate de bază”⁶.

Examinării, judecării cauzei penale în judecată îi este premergătoare activitatea de urmărire penală. Materialele urmăririi penale constituie, în mod evident, acea bază, acea temelie pe care se fundamentează și se desfășoară activitatea de judecare a cauzei penale, și, respectiv, acestea în mare parte determină volumul și limitele cercetării probelor în ședința de judecată. În același timp, urmărirea penală are un caracter secundar și auxiliar față de cea mai importantă etapă a procesului penal – judecarea cauzei penale.

Judecarea cauzelor penale (avem în vedere jude-

¹ Перлов И. Д. Судебное следствие в советском уголовном процессе. Государственное Издательство Юридической Литературы. М., 1955, с. 7.

² Dongoroz V. și colab. Explicații teoretice ale Codului de procedură penală. Vol. II. Ed. Academiei. București, 1976, p. 119.

³ Jidovu Nicu. Drept procesual penal. Ediția 2. Editura C.H. BECK. București, 2007, p. 397.

⁴ Mateuț Gh. Procedura penală. Partea specială. Vol. II. Ed. LUMINA LEX. București, 1998, p. 4.

⁵ Mateuț Gh. Op. cit., p. 3.

⁶ Перлов И. Д. Судебное следствие в советском уголовном процессе. Op. cit., p. 7.

cata în prima instanță) se deosebește de etapele finale ale procesului – căile ordinare și extraordinare de atac – care au drept scop de a verifica prin intermediul instanțelor ierarhic superioare legalitatea și temeinicia hotărârilor (sentințelor) pronunțate de către prima instanță.

Cu toate că judecarea cauzei penale în sensul larg al cuvântului se reflectă și în cazul realizării căilor ordinare și extraordinare de atac (apelul, recursul, recursul în anulare, revizuirea procesului penal), din considerentul că instanțele ierarhic superioare de asemenea efectuează o analizare și cercetare a materialelor cauzei penale, totuși în teoria dreptului procesual penal este larg întâlnită opinia conform căreia judecarea cauzei este doar o etapă de sine stătătoare și finalizată a procesului care înglobează numai activitatea primei instanțe de judecată ce realizează lucrul de bază în privința examinării probelor și a adoptării sentinței în cauza dată.

În acest sens, ne atașăm întru-totul opiniei savantului român Gr. Theodoru, conform căreia „judecata în prima instanță este activitatea inițială și obligatorie a judecății, fără de care nu se poate realiza actul de justiție”⁷.

Rejudecarea sentințelor primei instanțe care nu au devenit definitive, precum și a celor care sunt deja irevocabile în mare măsură se realizează în baza aceluiași forme procesuale în care se desfășoară judecarea cauzelor penale în cadrul primei instanțe. Totodată, un anumit spectru de particularități pe care le manifestă această rejudecare în baza caracterului deosebit al activității judiciare la aceste etape ale procesului, deosebesc aceste etape ale procesului penal de etapa judecării cauzei (adică de cea a examinării cauzei penale în prima instanță de judecată).

În acest sens, ținem să menționăm că o aplicare cât se poate mai desfășurată și mai deplină sunt cunoscute de către principiile procesului penal anume în cazul examinării cauzei penale în prima instanță de judecată, adică la etapa judecării cauzei. Acest moment constituie drept temei pentru a delimita etapa judecării cauzei penale ca fiind o etapă principală și independentă a procesului penal, care se deosebește de etapele finale – rejudecarea cauzelor penale în cadrul căilor ordinare și a celor extraordinare de atac. Respectiv, putem menționa că etapa judecării cauzei penale (examinarea cauzelor penale în prima instanță de judecată) urmează după activitatea de punere pe

rol a cauzei penale și este premergătoare etapelor rejudecării cauzelor penale în procedura căilor ordinare și extraordinare de atac.

Scopul judecății în prima instanță este soluționarea în concordanță cu legea și adevărul a acțiunilor penale și civilă, exercitate în fața sa. În temeiul cercetării judecătorești pe care o efectuează, a concluziilor puse de procuror și de părți cu ocazia dezbaterilor și având în vedere și probele administrate în faza de urmărire penală, prima instanță are obligația de a constata dacă acțiunea penală și cea civilă, deduse în fața sa, sunt sau nu întemeiate, dând și soluția corespunzătoare în raport cu convingerea formală⁸.

Judecarea cauzei penale se realizează în așa forme procesuale și este însoțită de așa garanții procesuale care asigură pe deplin darea unei sentințe legale, întemeiate și motivate și, respectiv, în cel mai eficient mod contribuie la realizarea funcției educative a procesului penal. Prin judecarea unor cauze penale concrete, prin aplicarea măsurilor de pedeapsă penală persoanelor care au fost recunoscute vinovate în comiterea unor fapte infracționale, instanța de judecată realizează activitatea de contracarare a infracționalității, întărește ordinea de drept și legalitatea și contribuie la prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni și a altor abateri de la lege.

Judecarea cauzei penale ca etapă a procesului penal, la rândul său, se divizează în cinci părți componente care evoluează și se succed într-o ordine strict stabilită de lege. Acestea, luate la un loc constituie un tot întreg organic care are menirea de a asigura activitatea cât mai „fertilă” a judecății pe tărâmul realizării actului de justiție. Aceste componente sunt următoarele: 1) partea pregătitoare a ședinței de judecată; 2) cercetarea judecătorească; 3) dezbaterile judiciare; 4) ultimul cuvânt al inculpatului; 5) deliberarea și adoptarea sentinței.

În primul rând, este necesar de a clarifica locul cercetării judecătorești în cadrul celorlalte componente ale judecării cauzei, și abia după aceasta de a purcede la clarificarea locului cercetării judecătorești în sistemul etapelor procesului penal.

Judecarea cauzei penale începe nu cu cercetarea judecătorească. Ei îi este premergătoare activitatea de pregătire a ședinței de judecată. În cadrul părții pregătitoare a ședinței de judecată sunt realizate următoarele acțiuni procesuale: 1) deschiderea ședinței de judecată și anunțarea cauzei penale care va fi judecată; 2) verificarea prezentării în instanță a părților,

⁷ Gr. Theodoru, L. Moldovan. Drept procesual penal. EDP. București, 1979, p. 249.

⁸ Jidovu Nicu. Op. cit., p. 424.

martorilor și a altor participanți la procesul penal; 3) îndepărtarea martorilor din sala de ședință; 4) stabilirea identității interpretului, traducătorului și explicarea drepturilor și obligațiilor acestora; 5) stabilirea identității inculpatului și a faptului dacă acestuia i-a fost înmănată informația în scris privind drepturile și obligațiile sale, copia de pe rechizitoriu și dacă îi sunt clare aceste documente; 6) stabilirea identității celorlalte părți și verificarea cunoașterii drepturilor și obligațiilor lor; 7) anunțarea completului care judecă cauza și soluționarea cererilor de recuzare; 8) soluționarea chestiunilor judecării cauzei în lipsa vreunei din părți sau a altor persoane citate; 9) formularea și soluționarea cererilor sau demersurilor etc. Partea pregătitoare a ședinței de judecată constituie un sistem dinamic de raporturi juridice și acțiuni, care apar între participanții la proces până la începerea cercetării judecătorești. Tot ea este de natură să asigure ordinea și consecutivitatea cercetării judecătorești, toate acțiunile cuprinzând elementele unui raport procesual, legate de anumite consecințe juridice. Obiectivele principale ale acestei etape de examinare judiciară au următoarea direcție: 1) a examina obiectiv și la momentul potrivit probele; 2) a realiza pe deplin și efectiv cercetarea judecătorească; 3) a îndeplini principiile justiției în condițiile legii; 4) a asigura legalitatea; 5) a găsi pricina anumitor probleme pentru a preîntâmpina comiterea greșelilor judiciare⁹.

Astfel, la această etapă inițială a judecării cauzei, care urmărește scopul de a asigura realizarea deplină și corectă a cercetării judecătorești, sunt create premisele și condițiile necesare pentru cea mai importantă parte a judecării – cercetarea judecătorească, fiind soluționate chestiunile privind posibilitatea realizării judecării cauzei în cadrul acestei ședințe de judecată și componente a completului, în prezența anumitor părți și a anumitor probe administrate în cauza dată. Fără soluționarea corectă a acestor chestiuni este de neînchipuit desfășurarea de mai departe cu succes a judecării cauzei.

Numai după clarificarea tuturor acestor întrebări judecarea cauzei penale trece în următoarea parte a sa, denumită cercetare judecătorească. Cercetarea judecătorească constituie partea cea mai importantă și de bază a judecării cauzei penale, în cadrul căreia judecata cu participarea părților și în condițiile realizării depline a tuturor principiilor democratice ale pro-

cesului examinează toate circumstanțele cauzei, verifică totalitatea probelor acumulate, atât prezentate de către acuzare, cât și a celor administrate suplimentar la cererea participanților, în scopul stabilirii adevărului în cauza penală, pronunțării unei sentințe legale și întemeiate și în vederea realizării de către judecată a funcțiilor sale educative și de reprimare¹⁰. Cercetarea judecătorească constă în „verificarea probelor strânse de organul de urmărire penală, administrând, dacă este cazul, și probe noi, lămurind cauza sub toate aspectele de fond. Aspectele constau în existența sau inexistența faptei pentru care inculpatul a fost trimis în judecată, săvârșirea cu vinovăție a acesteia, dacă poate sau nu fi angajată răspunderea penală a sa, existența vreunei pagube, cuantumul acesteia, modalitatea de recuperare.”¹¹

Conform opiniei savantei române Beatrice Ștefănescu, deplinătatea garanțiilor procesuale puse de legiuitor în slujba adevărului și a justei soluționări a cauzelor penale se regăsesc – ca reglementare și ca funcționare efectivă – pe parcursul desfășurării cercetării judecătorești. Denumirea generică de cercetare judecătorească pare a fi o soluție mai potrivită adoptată de Codul de procedură penală actual, decât cea de anchetă judecătorească, existentă sub codul anterior (ea era justificată atâta timp cât în faza de urmărire penală se desfășura o anchetă penală).

Unele legislații folosesc, pentru activitatea desfășurată de către instanță în vederea confirmării sau a infirmării acuzației, denumirea de *anchetă* sau de *instrucție judecătorească*. Indiferent de modul în care este denumită, cercetarea judecătorească este activitatea în care se administrează probe pentru lămurirea faptelor și a împrejurărilor, sub toate aspectele, prin folosirea procedurilor probatorii cunoscute, precum: ascultarea, confruntarea, obținerea de relații scrise, de înscrisuri, verificarea mijloacelor materiale de probă, efectuarea de expertize ș.a. Spre deosebire de cercetarea penală, cercetarea judecătorească se desfășoară în alte condiții procedurale, referitoare, în primul rând, la autoritatea judecătorească și la persoanele care iau parte la efectuarea ei – cercetarea este condusă de către instanța de judecată, care o și efectuează, cu participarea procurorului, a apărătorilor și a părților, precum și a tuturor persoanelor chemate la judecată (martori, experți etc.), în scopul administrării oricăror probe concludente și utile în soluționarea corec-

⁹ Rusu Vitalie. Procedura penală în cauzele cu minori. Ed. PONTOS. Chișinău, 2004, p. 163-164.

¹⁰ Перлов И. Д. Судебное следствие в советском уголовном процессе. Op. cit., p. 10.

¹¹ Jidovu Nicu. Op. cit., p. 424.

tă a cauzei (spre deosebire de cercetarea și urmărirea penală, unde nu participă decât organele de urmărire penală și, în condițiile prevăzute de lege, și învinuitul sau inculpatul asistat sau reprezentat de apărător). În al doilea rând, la judecată participă, având posibilitatea de a interveni activ pe parcursul administrării probelor, toate persoanele chemate la judecată, ceea ce dă consistență efectivă principiului contradictorialității. Astfel, judecătorul, procurorul, apărătorul, părțile pot să analizeze, să discute și să combată, în condițiile legii, orice probă, în vederea realizării unei verificări atente și obiective a tuturor circumstanțelor reale și personale ale faptelor și ale făptuitorilor¹².

Drept urmare a acestui fapt, putem menționa cu certitudine că cercetarea judecătorească are ca obiect:

- readministrarea și verificarea tuturor probelor adunate de organele de urmărire penală. Astfel, se materializează principiul nemijlocirii, probele fiind percepute direct și nemijlocit de instanța de judecată;
- administrarea oricăror altor probe. Numai astfel instanța poate stabili adevărul și își formulează convingerea cu privire la soluția pe care o va adopta în cauză. Întreg materialul probator administrat în faza de urmărire penală este reluat în condiții de publicitate, oralitate, nemijlocire și contradictorialitate¹³.

Cercetarea judecătorească urmează după partea pregătitoare a ședinței de judecată și este premergătoare dezbaterilor judiciare.

În aceeași măsură, precum judecarea cauzei penale constituie etapa principală a întregului proces penal, exact așa și cercetarea judecătorească este componenta de bază a judecării cauzei penale. Anume la cercetarea judecătorească sunt concentrate eforturile principale ale instanței și ale părților în privința examinării și verificării probelor, depistării și stabilirii adevărului în cauza penală. În cadrul cercetării judecătorești este verificat și examinat întreg materialul probator, material care urmează a fi plasat ulterior la temelia sentinței.

În cadrul cercetării judecătorești sunt înfăptuite următoarele acțiuni procesuale esențiale: 1) expunerea concluziilor de învinuire de către procuror, și a acțiunii civile, dacă în procesul penal a fost pornită

o asemenea acțiune; 2) expunerea referinței asupra rechizitoriului, dacă aceasta a fost prezentată; 3) explicarea inculpatului a esenței învinuirii înaintate; 4) chestionarea inculpatului cu referire la momentul dacă acesta își recunoaște vinovăția în sensul acuzării înaintate; 5) stabilirea ordinii de realizare a cercetării judecătorești; 6) cercetarea și verificarea probelor: audierea inculpatului; audierea părții vătămate, a martorilor, experților; examinarea corpurilor delictive, cercetarea documentelor și a proceselor verbale ale acțiunilor procesuale; efectuarea altor acțiuni procesuale în cadrul cercetării judecătorești; 7) terminarea cercetării judecătorești.

În acest context, urmează să atragem atenția asupra momentului că deși fiecare din acțiunile procesuale menționate au o importanță deosebită, totuși esența întregii cercetări judecătorești constă în cercetarea, examinarea probelor. Anume în aceasta constă destinația de bază a cercetării judecătorești în cadrul judecării cauzei.

În caz de necesitate, cercetarea judecătorească poate fi reluată după terminarea acesteia în orice moment al judecării cauzei: dezbaterile judiciare, ultimul cuvânt al inculpatului.

Cercetarea judecătorească este urmată de dezbaterile judiciare. Dezbaterile judiciare au drept scop de a face totalurile cercetării judecătorești, de a materializa, analiza și aprecia probele de către părți de pe poziția apărării și acuzării, de a prezenta judecății părerile părților asupra concluziilor juridice ce decurg din materialul cercetării judecătorești. Dezbaterile judiciare „prezintă punctul culminant al procesului penal și constau din concluziile orale pe care procurorul și părțile (personal sau prin apărătorii lor) le pun cu privire la chestiunile de fond ale cauzei. Dezbaterile judiciare reprezintă stadiul în care se manifestă în plenitudine principiile specifice judecății, când se confruntă în mod direct și nemijlocit funcțiile procesuale fundamentale: acuzarea, apărarea și jurisdicția”¹⁴. Din punct de vedere tehnic, „dezbaterile judiciare reprezintă partea ședinței de judecată în care se dă cuvânt procurorului și părților pentru a-și exprima opinia în legătură cu situația de fapt și de drept rezultată din întreaga desfășurare a procesului penal până în acel moment (faza de urmărire penală și etapa cercetării judecătorești)”¹⁵.

¹² Ștefănescu Beatrice. Garanțiile juridice ale respectării legii procesului penal în activitatea de judecată. Ed. HAMANGIU. București, 2007, p. 194-195.

¹³ Jidovu Nicu. Op. cit., p. 434.

¹⁴ Rusu Vitalie. Procedura penală în cauzele cu minori. Op. cit., p. 197.

¹⁵ Rusu Vitalie, Gavajuc Stela, Gheorghieș Alexandru, Gherasim Dumitru, Gherasim Angela, Rusu Lucia. Dicționar de drept

Participanții la dezbateri, în cuvântările lor, nu au dreptul să se refere la probe noi care nu au fost examinate în cadrul cercetării judecătorești. În cazul în care trebuie prezentate probe noi, participanții la dezbateri pot cere reluarea cercetării judecătorești, indicând, totodată, care anumite circumstanțe vor fi cercetate suplimentar și în baza cărora noi probe. Instanța, ascultând opiniile celorlalte părți, adoptă o încheiere motivată privind admiterea sau respingerea cererii sau demersului respectiv (art. 378, alin. 1 Cod de procedură penală al Republicii Moldova). Aceasta înseamnă că părțile pot analiza, aprecia și pot face trimitere doar la acele probe care au constituit obiect al examinării în cadrul cercetării judecătorești.

Ultimul cuvânt al inculpatului succede dezbaterilor judiciare și este premergător deliberării și adoptării sentinței, fiind una dintre cele mai importante garanții procesuale ale inculpatului în procesul penal. Ultimul cuvânt al inculpatului, cu toate că este alăturat dezbaterilor judiciare, totuși nu este o parte componentă a acesteia¹⁶. Majoritatea savanților din domeniul dreptului procesual penal, referindu-se la structura examinării cauzei penale în judecată, evidențiază ultimul cuvânt al inculpatului în calitate de parte componentă, de sine stătătoare, a acesteia¹⁷.

După cum am mai menționat, o garanție procesuală importantă a realizării dreptului de apărare este ultimul cuvânt al inculpatului. Acest cuvânt nu reprezintă numai ultima manifestare a dreptului său de apărare în cadrul judecății în prima instanță, ci constituie un drept *sui generis* și unic care revine numai acestei părți, în calitate de figură centrală a procesului penal și persoană supusă tragerii la răspundere penală¹⁸. Până la retragerea completului pentru deliberare, judecata ascultă inculpatul care-și exprimă atitudinea sa definitivă față de învinuire, față de cele întâmplate și adresează careva solicitări până la terminarea ședinței. După importanța sa procesuală, ultimul cuvânt al inculpatului este un stadiu obligator și independent al examinării cauzei penale în judecată. Inculpatul poate

să nu se folosească de dreptul la ultimul cuvânt, însă neacordarea acestuia constituie o încălcare esențială a drepturilor, moment ce poate genera afectarea sentinței, explicațiile în acest sens fiind multiple. Acordând ultimul cuvânt inculpatului, președintele ședinței trebuie să-i explice în ce constă esența acestei etape a judecării cauzei. Ultimul cuvânt al inculpatului reprezintă în realitate un moment procesual diferit de cel al dezbaterilor și marchează terminarea ședinței de judecată. Despre acest cuvânt trebuie să știm că: 1) formal, se acordă întotdeauna după finisarea dezbaterilor judiciare, inclusiv a replicilor și nu poate fi exercitat decât personal de către inculpat, nu poate fi întrerupt pentru punerea întrebărilor; 2) prin conținutul acestuia, inculpatul are posibilitate să-și exprime poziția față de contextul dezbaterilor finalizate, să spună tot ce dorește în legătură cu fapta și cu procesul penal pornit împotriva sa, referindu-se atât la aspectele legate de soluționarea cauzei și aplicarea pedepsei, cât și la aspectele de procedură. De asemenea, inculpatul poate releva fapte sau împrejurări noi, esențiale pentru soluționarea cauzei. În plan de efect procesual, dacă inculpatul relevă fapte sau împrejurări noi, esențiale pentru soluționarea cauzei, instanța are obligația să dispună reluarea cercetării judecătorești.

În cadrul ultimului cuvânt inculpatul își formulează atitudinea sa definitivă cu referire la învinuire în lumina datelor cercetării judecătorești. În acele cazuri când inculpatul comunică în cadrul ultimului cuvânt careva noi circumstanțe, neexamineate în cadrul cercetării judecătorești, însă care pot avea o anumită importanță pentru dosar, apoi acestea nu pot avea o careva forță probatorie și nu pot fi puse la baza sentinței dacă judecata nu va relua cercetarea judecătorească și nu va supune aceste noi circumstanțe unei examinări speciale în cadrul cercetării judecătorești. Numai în așa condiții noile circumstanțe, expuse de către inculpat în ultimul său cuvânt, pot avea o importanță probatorie pentru cauză și pot dobândi o careva forță probantă¹⁹. Cu toate că legea procesual-penală nu fixează directă interdicție a instanței de a se folosi de anumite fapte noi care i-au devenit cunoscute cu ocazia ultimului cuvânt al inculpatului, fără examinarea lor în cadrul cercetării judecătorești, totuși această cerință rezultă expres din prevederile art. 380, alin. 3 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, care ne spune că „dacă inculpatul, în ultimul cuvânt relevă

procesual penal. Ed. PONTOS. Chișinău, 2012, p. 72-73.

¹⁶ Перлов И. Д. Судебные прения и последнее слово подсудимого в советском уголовном процессе. Государственное Издательство Юридической Литературы. М., 1957, с. 195.

¹⁷ Чельцов М. А. Советский уголовный процесс. Изд. 2-е. М., 1951, с. 319-320; Строгович М. С. Уголовный процесс. М., 1956, с. 390-391; Советский уголовный процесс. Учебное пособие. / Под редакцией Д. С. Карева. М., 1953, с. 238.

¹⁸ Nicolae Volonciu. Tratat de procedură penală. Partea specială. Vol. II. Ed. Paideia. Ediția a III-a revizuită și adăugită. București, 1993, p. 212.

¹⁹ Перлов И. Д. Судебное следствие в советском уголовном процессе. Op. cit., p. 11.

fapte sau împrejurări noi, esențiale pentru soluționarea cauzei, instanța poate dispune reluarea cercetării judecătorești pentru verificarea acestora”. În așa fel, examinarea și verificarea probelor constituie doar obiectul cercetării judecătorești, dar nu și a altor etape a examinării cauzei penale. Abaterea de la această teză și prevedere constituie o încălcare esențială a legii de procedură penale, care poate duce la ulterioara casare, anulare a sentinței primei instanțe.

Declarațiile făcute de inculpat cu ocazia ultimului cuvânt nu pot fi examinate în calitate de probe pe dosar. Ele pot servi doar în calitate de temeuri, premise pentru reluarea cercetării judecătorești, așa cum este specificat în art. 380, alin. 3 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, dacă în ele sunt relevate fapte sau împrejurări noi, esențiale pentru soluționarea cauzei. De aceea, dacă inculpatul care își nega vinovăția în timpul audierii sale de către instanță, în cadrul ultimului cuvânt își va recunoaște vinovăția cu referire la acuzarea care i-a fost înaintată, apoi instanța urmează să reia cercetarea judecătorească și să audieze din nou inculpatul, și doar rezultatele acestei audieri pot constitui obiectul probatoriului în cadrul cercetării judecătorești. Art. 101, alin. 2 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova cere menționează că: „...judecătorul apreciază probele conform propriei convingeri, formate în urma examinării lor în ansamblu, sub toate aspectele și în mod obiectiv, călăuzindu-se de lege”. Acest text al legii evidențiază că propria convingere a judecătorului nu este necontrolabilă, inconștientă; că ea se formează în procesul examinării probelor în cadrul cercetării judecătorești și urmează de a se fundamenta strict pe examinarea probelor de către instanță. Propria convingere a judecătorului nu poate avea în calitate de temelie propunerile și bănuielile, precum și careva silogisme nefundamentate; ea nu poate fi samavolnică, arbitrară și detașată de probele administrate la urmărirea penală și în cadrul cercetării judecătorești.

Din normele legale, prevăzute de art. 101, alin. 2, 3 și 4; art. 314, alin. 2 și 3, art. 365 alin. 1 și 2 și art. 380 alin. 3 Cod de procedură penală al Republicii Moldova putem deduce anumite reglementări esențiale procesual-penale, care constau în următoarele: 1) cercetarea și examinarea probelor este realizată de către instanță nu pe durata întregii examinări a cauzei în judecată, ci numai în cadrul unei părți componente ale acesteia – în cadrul cercetării judecătorești. În cadrul celorlalte etape ale examinării cauzei în judecată

se realizează fie acte pregătitoare în vederea cercetării probelor și crearea premizelor procesuale necesare în acest sens (partea pregătitoare a ședinței de judecată), fie că se efectuează analiza și aprecierea probelor deja examinate în cadrul cercetării judecătorești pentru formularea anumitor concluzii finale ca rezultat al cercetării probelor în judecată (dezbaterile judiciare, ultimul cuvânt al inculpatului, deliberarea și adoptarea sentinței); 2) judecata și părțile nu se pot baza în concluziile sale pe probe, care nu au constituit obiectul examinării în cadrul cercetării judecătorești. Probele, administrate de către părți în afara cercetării judecătorești în oricare altă etapă a examinării cauzei penale nu pot fi puse la baza sentinței, deoarece nu pot servi ca temei pentru dezbaterile judiciare, astfel nefiind supuse examinării în cadrul cercetării judecătorești și, respectiv, neobținând, în legătură cu acest moment, o careva forță probatorie. Anume din acest considerent apare necesitatea reluării cercetării judecătorești. Judecata întrerupe desfășurarea firească a procesului în cazul depistării unor noi probe în cadrul etapelor tardive ale examinării cauzei, care urmează cercetării judecătorești, revenind la etapa deja depășită a judecării cauzei - cercetarea judecătorească, în vederea verificării și examinării probelor nou-descoperite. Reluarea cercetării judecătorești poate avea loc chiar și în cadrul momentului final al judecării cauzei – în cursul deliberării în vederea pronunțării sentinței. Art. 383, alin. 1 Cod de procedură penală al Republicii Moldova ne spune că „dacă în cursul deliberării instanța constată că o anumită circumstanță necesită concretizare pentru justa soluționare a cauzei, instanța poate relua cercetarea judecătorească prin încheiere motivată”. Astfel, prin reluarea cercetării judecătorești, inculpatului și părților li se oferă posibilitatea de a oferi explicații suplimentare asupra unor noi circumstanțe. După terminarea cercetării judecătorești suplimentare, instanța ascultă din nou dezbaterile judiciare și oferă ultimul cuvânt inculpatului. Instituția reluării cercetării judecătorești constituie o garanție esențială a justiției penale, asigurând drepturile și interesele legitime ale inculpatului. Actul de justiție nu este asigurat sub aspectul lipsei anumitor gafe și erori, care se pot strecura în situația dacă judecata se va sprijini în concluziile sale pe careva probe care nu au fost examinate minuțios în cadrul cercetării judecătorești. Inculpatul beneficiază de garanția că judecata nu poate, în detrimentul acestuia, să se bazeze în sentință pe anumite circumstanțe care nu au fost supuse examinării

în cadrul cercetării judecătorești. Anume în aceasta constă importanța procesuală avansată a instituției reluării cercetării judecătorești în procesul penal.

Cercetarea judecătorească nu poate fi considerată ca fiind terminată până când nu sunt examinate toate probele administrate în cauză, atât cele prezentate de către organul de urmărire penală, cât și cele puse la dispoziție la inițiativa sau la cererea părților în proces. De aceea, momentul declarării cercetării judecătorești terminate de către președintele ședinței de judecată are o importanță procesuală deosebită. După declararea cercetării judecătorești ca fiind terminată examinarea și cercetarea câtorva altor probe noi poate avea loc doar în condițiile reluării cercetării judecătorești. Art. 376 alin 1 și 2 Cod de procedură penală al Republicii Moldova fixează: „După cercetarea tuturor probelor din dosar și a celor prezentate la judecarea cauzei, președintele ședinței de judecată întreabă părțile dacă doresc să dea explicații suplimentare ori să formuleze cereri sau, după caz, demersuri noi pentru completarea cercetării judecătorești. Dacă nu au fost formulate cereri sau demersuri noi sau după soluționarea cererilor și demersurilor formulate și îndeplinirea în cazurile necesare a acțiunilor procesuale suplimentare, președintele ședinței de judecată declară cercetarea judecătorească terminată”. Terminarea cercetării judecătorești este limita după care poate avea loc doar discutarea, dezbaterrea, analiza și aprecierea probelor deja examinate în cadrul cercetării judecătorești, dar nu și examinarea unor probe noi. Aceasta obligă instanța și părțile de a asigura examinarea deplină și sub toate aspectele a tuturor probelor pe durata cercetării judecătorești, de a verifica minuțios dacă toate probele au fost cercetate până la momentul în care președintele ședinței urmează să anunțe terminarea cercetării judecătorești. Din acest considerent, terminarea cercetării judecătorești constituie un moment deosebit al examinării cauzei, având un grad avansat de responsabilitate. Judecata și părțile urmează să verifice, cu referire la acest moment, dacă toate probele prezentate au fost examinate, dacă nu este necesar de a audia suplimentar inculpatul, martorii, experții, de a invita și a asculta careva alți noi martori sau experți, de a cerceta suplimentar sau în mod repetat documentele și cor-

purile delictе și, respectiv, dacă nu există necesitatea de a completa și a preciza probele deja examinate. Numai examinarea atentă și minuțioasă a cererilor și demersurilor părților referitoare la acest aspect în momentul terminării cercetării judecătorești și îmfăptuirea de către instanță a tuturor acțiunilor procesuale necesare pot asigura examinarea deplină, completă și sub toate aspectele a întregului material probator, și respectiv, să evite posibilitatea reluării cercetării judecătorești.

Cele menționate oferă posibilitatea de a formula anumite concluzii cu referire la coraportul, corelația dintre cercetarea judecătorească și celelalte componente ale judecării cauzei penale, precum și asupra aspectului corelației dintre cercetarea judecătorească și alte etape ale procesului penal, în special, etapa urmăririi penale, a căilor ordinare și extraordinare de atac. Astfel, partea pregătitoare a ședinței de judecată are un caracter auxiliar, ajutător pentru cercetarea judecătorească. În această parte a judecării cauzei penale sunt soluționate chestiuni importante, sunt create premisele procesuale pentru realizarea cu succes a cercetării judecătorești. Totodată, sarcinile cercetării judecătorești determină caracterul și conținutul tuturor acțiunilor procesuale, realizate de către instanță în cadrul părții pregătitoare. Soluționând chestiunile referitoare la posibilitatea judecării cauzei în lipsa vreunei din părți sau a altor persoane citate, referitoare la cererile și demersurile înaintate de către părți sau alți participanți la proces, judecata se ghidează de sarcina asigurării unei realizări depline, sub toate aspectele și obiective a cercetării judecătorești. Realizării acestei sarcini îi sunt subordonate toate acțiunile procesuale îmfăptuite de către instanță în cadrul părții pregătitoare a ședinței de judecată.

La rândul său, cercetarea judecătorească constituie temelia, fundamentul realizării reușite a celorlalte componente a judecării cauzei. Fără realizarea unei cercetări judecătorești obiective și sub toate aspectele este de neînchipuit îmfăptuirea adecvată a dezbaterilor judiciare și adoptarea unei sentințe legale și fundamentate. Desfășurarea cu iscusință a cercetării judecătorești este garantul temeiniciei procesului judiciar și a sentinței care urmează a fi adoptată în baza datelor cercetării judecătorești.

HRONICUL

HOTĂRĂRIILOR PRONUNȚATE DE CEDO ÎMPOTRIVA REPUBLICII MOLDOVA

Hotărârea în cauza Morgoci c. Moldovei

La 12 ianuarie 2016, Curtea a făcut publică hotărârea în cauza Morgoci c. Moldovei, cererea nr. 13421/06.

În cauza Morgoci c. Moldovei, reclamantul este Constantin Morgoci, născut în 1976 și decedat în 2010.

La 21 ianuarie 2005, o instanță de judecată din Zenograd, Moscova, l-a condamnat pe reclamant la 14 ani de închisoare pentru omor și furt de mașini.

La 15 iulie 2005, autoritățile ruse l-au extrădat pe reclamant în Republica Moldova, pentru efectuarea unei anchete penale.

În cererea sa adresată Curții reclamantul a susținut că la momentul extrădării era perfect sănătos.

În Republica Moldova reclamantul a fost plasat în detenție în IDP a Comisariatului General de Poliție.

Potrivit reclamantului, condițiile de detenție în IDP erau proaste: umezeală în celulă, întuneric, lipsa patului, saltelelor etc., nu primea micul dejun și cina, primblările erau de scurtă durată. De asemenea, reclamantul pretinde că a fost abuzat de către ofițerii de poliție, în birourile acestora, pentru a extrage mărturiile.

La 19 octombrie 2005, reclamantul a fost transferat în Penitenciarul nr. 13, iar, potrivit extrasului din 2 iulie 2007 din dosarul medical al reclamantului, acesta era practic sănătos.

Potrivit reclamantului, pe durata detenției, acesta a fost dus la intervale regulate în IDP pentru maltratarea acestuia.

La 07 februarie 2006, reclamantul s-a automutilat, în semn de protest, prin deschiderea abdomenului, el fiind spitalizat.

Potrivit certificatului medical din 06 martie 2006, reclamantul avea urme de automutilare, suferea de traumatisme craniene și hipertensiune intracraniană, de asemenea, a fost diagnosticat cu tuberculoză pulmonară, fiindu-i prescris tratament.

În diferite perioade de timp, reclamantul s-a plâns

autorităților de dureri în partea stângă a corpului, pretinzând că au apărut în urma maltratărilor.

La o dată necunoscută, reclamantul a înaintat o plângere procuraturii, denunțând abuzurile din partea poliției.

Prin ordonanța din 24 martie 2006, procuratura a respins plângerea reclamantului; ordonanța menținută de judecătorul de instrucție.

Prin sentința din 01 martie 2007, Judecătoria Botanica l-a achitat pe reclamant de toate capetele de acuzare împotriva acestuia, soluție menținută de instanța superioară.

La 11 noiembrie 2007, autoritățile moldovenești l-au extrădat pe reclamant în Federația Rusă, pentru executarea termenului rămas din pedeapsă, după care, aproximativ după 2 ani și 9 luni acesta a decedat.

La 20 septembrie 2006, reclamantul a înaintat o acțiune civilă împotriva autorităților publice, solicitând despăgubiri pentru condițiile de detenție, rele tratamente, lipsa unei anchete efective, contaminarea cu tuberculoză.

Prin hotărârea irevocabilă a instanțelor naționale s-a dispus încasarea prejudiciului moral în mărime de 15,000 lei, constatându-se încălcarea drepturilor reclamantului, supunerea la relele tratamente și lipsa unei anchete efective.

După decesul reclamantului, sora acestuia Tamara Morgoci și-a exprimat dorința de a menține cererea introdusă în fața Curții. Ulterior, Victor Morgoci și soțul Tamarei Morgoci, de asemenea, și-au exprimat dorința de a continua procedurile inițiate.

În fața Curții reclamantul s-a plâns, invocând articolul 3 din Convenție, de faptul maltratării din partea poliției și lipsa unei anchete efective în acest sens. De asemenea, invocând articolele 3 și 8 din Convenție, de condițiile de detenție în cadrul IDP și contaminarea cu tuberculoză. În final, s-a plâns de violarea articolului 13 din Convenție, lipsa unui recurs efectiv.

Curtea a constatat, în unanimitate, violarea articolului 3 din Convenție, notând că părțile nu au contestat concluziile instanțelor naționale, privind mal-

tratarea reclamantului, lipsa unei anchete efective și condițiile inumane în detenție.

În continuare Curtea a considerat că nu este necesar să examineze separat capătul din cerere privind pretinsa violare a articolului 13 din Convenție.

Reclamantul Morgoci a cerut 30,000 Euro cu titlu de prejudiciu moral și 3,000 Euro cu titlu de costuri și cheltuieli.

Curtea i-a acordat reclamantului 11,000 Euro cu titlu de prejudiciu moral.

În fața Curții reclamantul a fost reprezentat de T. Ciorap.

* * *

La 06 octombrie 2015, Curtea a pronunțat hotărârea *N.P. c. Moldovei* (cererea nr. 58455/13).

Reclamantul N.P. s-a născut în 1986 și locuiește în Chișinău. Ea locuia cu fiica sa de 4 ani A., și cu mama sa, G. Urmare a unui apel telefonic de la C.I., la 22 septembrie 2011, poliția a luat forțat pe A. din casa acesteia și a plasat-o în spitalul pentru copii "V. Ignatenco". Potrivit unui raport medical reclamantul a avut o intoxicație alcoolică puternică.

Ulterior C.I. a declarat la poliție că, un vânzător vedea des reclamantul și mama acesteia consumând alcool și nemanifestând interes față de A., care avea un exterior necorespunzător, deseori cerșea mâncare. Acesta a chemat poliția în seara zilei de 22 septembrie 2011, având în vedere că A. a cerut să cheme ambulanța, pe motiv că mama acesteia și bunica se băteau.

La o dată necunoscută CPs Ciocana a întocmit un raport în privința evenimentelor din 22 septembrie 2011.

La data de 23 septembrie 2011 un lucrător social și un psiholog au vizitat locuința reclamantului și au constatat dezordine și lipsa alimentării cu apă, electricitate și gaz.

La data de 27 septembrie 2011 reclamantul a fost audiat de către un ofițer de poliție. Potrivit raportului poliției reclamantul nu își onora obligațiile parentale de educație a copilului său, din cauza abuzului cu alcool, certuri sau bătăi cu mama sa, în prezența copilului, uz de violență fizică asupra mamei sale. Organele de drept au constatat comiterea contravenției prevăzute de art. 63/1 Cod contravențional și au aplicat o amendă în mărime de 200 lei.

De asemenea, la 27 septembrie 2011, autoritatea tutelară a examinat situația lui A. În cadrul audierilor reclamantul existau aparențe de intoxicație, fapt dis-

putat de ultimul. La data de 28 septembrie 2011 autoritatea tutelară a concluzionat că reîntoarcerea lui A. în familia biologică se va solda cu pericol pentru viața și sănătatea acesteia. Autoritatea a decis să o plaseze pe A. în centrul municipal pentru copii și să inițieze procedurile de decădere din drepturile părintești.

În perioada 22 – 30 septembrie 2011 A. a fost internată în spital, fiind diagnosticată cu encefalopatie, tiroidă, hiposomie, insuficiență urinară, etc.

Începând cu data de 22 ianuarie 2013 A. a fost plasată în familia lui C., lucrător social profesionist.

La 29 septembrie 2011, au fost inițiate procedurile de decădere din drepturile părintești, pe motivul neglijării copilului, conduită amorală, etc.

Prin hotărârea judecătorei Ciocana din 14 februarie 2012, s-a decis decăderea din drepturile părintești a reclamantului față de A., invocându-se starea sănătății lui A., condițiile locative antisănătare, șomajul părintelui, ebrietatea reclamantului, violența, etc.

Reclamantul a declarat apel la hotărârea Ciocana din 14 februarie 2012, respingând motivele reținute de instanța de fond.

Prin decizia Curții de Apel din 24 octombrie 2012, a fost respins apelul declarat de reclamant, pe motivele reținute de instanța de fond.

Prin decizia Curții Supreme de Justiție din 08 mai 2013 a fost respins recursul declarat de reclamant.

Reclamantul s-a plâns la procuratură pe faptul luării forțate a copilului din locuința acesteia, în data de 22 septembrie 2011. Procuratura a răspuns că evenimentele din 22 septembrie 2011 au fost legale și că A. a fost plasată în centrul municipal pentru copii.

La 27 octombrie 2011, reclamantul a cerut să viziteze pe A., invocând nu este informat despre soarta lui A. și să solicite anteriorul apel să fie respins. La data de 23 noiembrie 2011 autoritatea tutelară a refuzat cererea reclamantului pe motivul că vizitele sunt interzise, din cauza procedurilor pendinte de decădere din drepturile părintești.

Ulterior, la data de 26 decembrie 2013, reclamantul a primit permisiunea să viziteze pe A. în zilele de duminică în prezența tutorelui.

La 20 februarie 2014, reclamantul a născut cel de al doilea copil. Patru zile mai târziu, invocând lipsa unei locuințe și resurselor pentru întreținerea copilului, reclamantul a dat acordul pentru adopția acestui copil.

În fața Curții reclamantul s-a plâns, invocând art. 8 din Convenție, că hotărârile judecătorești de decădere din drepturile părintești și restricționarea vizitelor copilului, încalcă dreptul la respectul vieții de familie.

Curtea a constatat, cu 5 voturi la 2, violarea art. 8 din Convenție, reținând că nu există dubii că decăderea din drepturile părintești și restricționarea dreptului la vizite, constituie o ingerință la respectul vieții de familie, urmând să determine dacă ingerința este justificată, în particular, dacă este prevăzută de lege, urmărește un scop legitim și este necesară într-o societate democratică.

Curtea a constatat că acțiunile autorităților naționale au fost prevăzute de lege, în particular prevederile art. 69 și 72 din Codul familiei.

Ea a notat că autoritățile naționale și-au motivat deciziile sale de decădere din drepturile părintești, pe faptul că reclamantul nu a fost capabil să acorde copilului său alimentația necesară, îmbrăcămintea, mediu sanitar, dezvoltarea socială, ceea ce puna în pericol viața, sănătatea copilului.

În ceea ce privește suficiența motivelor respective, Curtea a notat, cu titlu principal, că pentru a ajunge la concluzia respectivă, instanțele de judecată s-au re-zumat la reiterarea motivelor invocate de autorităților sociale, rapoartelor poliției și inspectarea locuinței reclamantului. Nu au fost examinate alte dovezi, cum ar fi rapoartele anterioare a poliției sau autorităților sociale, sau declarațiile vecinilor, deși în materialele cauzei conțineau declarațiile a 15 vecini care declarau contrariul. Instanțele naționale au decis să ignore probele invocate reclamant, în loc să le evalueze.

Curtea a constatat că nu există nici un indiciu că instanțele naționale ar fi căutat probe "independente", cum ar fi evaluarea unui psiholog, pentru a evalua maturitatea emoțională a reclamantului și motivația de a acționa ca un părinte responsabil și de a rezolva dificultățile locative. Motivarea instanțelor naționale nu a inclus vreo analiză a încercărilor reclamantului de a-și îmbunătăți situația sa, după luarea forțată a lui A., cum ar fi angajarea, curățenia casei și îndeplinirea formalităților pentru încadrarea lui A., într-o instituție preșcolară.

În continuare, nu există nici un indiciu că instanțele judecătorești au analizat în profunzime în ce măsură dificultățile în creșterea copilului sunt imputabile incapacităților reclamantului sau lipsa dorinței de a asigura tratament corespunzător, în raport cu dificultățile financiare, la care s-a referit în procedurile naționale, și care puteau fi depășite prin asistență financiară și socială corespunzătoare și consiliere efectivă.

Nu a fost rolul Curții să determine dacă promovarea unității familiale în speță a îndreptățit reclamantul

la un nivel de viață corespunzător din contul public. Totuși, aceasta este o chestiune ce urmează a fi examinată de către autoritățile publice, și ulterior, în cadrul procedurilor judiciare. Nu există nici un indiciu, în materialele cauzei, că aceste chestiuni au fost considerate de către autoritățile sau instanțele naționale.

În final, Curtea a notat că, în afara constatărilor descriptive a rapoartelor, ce au atenționat repetat cele observate la data de 22 septembrie 2011, cum ar fi condițiile anti-sanitare, scandalul cu mama sa, etc., nu s-a solicitat informații despre condițiile sau asistența acordată reclamantului până la această dată. Curtea a constatat că obținerea acestei informații era necesară în temeiul legii și că aceasta ar fi fost pertinentă în evaluarea dacă autoritățile și-au onorat obligațiile sale pentru a promova unitatea familială și că au examinat suficient eficacitatea altor măsuri alternative mai puțin drastice, până a urmări separarea copilului de reclamant prin decăderea din drepturile părintești.

În ceea ce privește restricționarea dreptului la vizite, Curtea a constatat că aceste măsuri au fost prea aspre și că autoritățile au eșuat să prezinte motive suficiente pentru a le justifica.

Reclamantul a cerut 20,000 Euro cu titlu de prejudiciu moral și 1,880 Euro cu titlu de costuri și cheltuieli.

Curtea a acordat reclamantului 7,500 Euro cu titlu de prejudiciu moral și 1,030 Euro cu titlu de costuri și cheltuieli, având în vedere asistența primită de la Consiliul European.

În fața Curții reclamantul a fost reprezentat de A. Lungu, avocat din Durlești.

Judecătorii SILVIS și LÓPEZ GUERRA au formulat o opinie parțial disidentă.

* * *

Hotărârea în cauza Sara c. Moldovei

La 20 octombrie 2015, Curtea a făcut publică hotărârea în cauza *Sara c. Moldovei*.

În cauza *Sara c. Moldovei* (cererea nr. 45175/08), reclamantul Igor Sara a fost reținut, la 3 iunie 2008, pentru 72 ore fiind suspectat de contrabandă. La expirarea a 72 de ore de la reținere, reclamantul nu a fost pus sub învinuire.

A. Procedurile inițiale privind arestarea reclamantului

La 6 iunie 2008, Judecătoria Centru a admis demersul procurorului de a aresta preventiv reclaman-

tul pentru 10 zile. Instanța a reținut că există motive plauzibile de a suspecta că reclamantul a comis o infracțiune pasibilă de pedeapsă cu închisoare pentru un termen de mai mare de 10 ani, că nu are un loc de muncă permanent, etc.

Reclamantul a formulat un recurs împotriva încheierii din 6 iunie 2008. El a invocat, printre altele, că la expirarea a 72 de ore de la reținere organul de urmărire penală urma fie să-l pună sub învinuire, fie să-l elibereze. Având în vedere faptul că nu a fost pus sub învinuire, reclamantul a susținut că el trebuia să fie eliberat, iar plasarea sa în detenția ulterioară este ilegală. De asemenea, reclamantul a mai denunțat lipsa oricăror dovezi de prelungire a mandatului de arest.

La 12 iunie 2008, Curtea de Apel Chișinău a respins recursul ca nefondat.

B. A doua procedură cu privire la arestarea reclamantului

La 13 iunie 2008, Judecătoria Centru a admis demersul procurorului de prelungi arestarea reclamantului pentru încă 15 zile. Instanța și-a motivat decizia prin faptul că organul de urmărire penală urmează să efectueze careva acțiuni de urmărire penală, fără a le preciza, iar termenul de 15 zile ar fi fost suficient.

Reclamantul a formulat un recurs, motivând că decizia instanței inferioare este neîntemeiată. La 19 iunie 2008 Curtea de Apel Chișinău a respins recursul ca nefondat.

C. A treia procedură cu privire la arestarea reclamantului

La 27 iunie 2008, Judecătoria Centru a admis demersul procurorului de a prelungi arestarea provizorie a reclamantului pentru 30 zile, motivând că organul de urmărire penală urmează să efectueze alte acțiuni de urmărire penală, fără a le preciza, iar termenul de 30 zile suficient.

Printr-o decizie din 3 iulie 2008 Curtea de Apel Chișinău a fost menținută încheierea din 27 iunie 2008.

D. A patra procedură cu privire la arestarea reclamantului

La 28 iulie 2008, judecătoria Centru a admis cererea procurorului de a prelungi arestarea reclamantului pentru 30 zile suplimentare. Instanța a invocat aceleași motive din încheierea din 27 iunie 2008.

La 5 august 2008, Curtea de Apel Chișinău a respins recursul reclamantului.

E. A cincea procedură cu privire la arestarea reclamantului

La 26 august 2008, judecătoria Centru a respins demersului procurorului de a menține reclamantul în arest preventiv și a obligat reclamantul să nu părăsească țara.

În fața Curții, invocând art. 5 §§ 1 și 3 din Convenție, reclamantul s-au plâns de absența unei baze legale în ceea ce privește detenția în perioada 6 și 13 iunie 2008. De asemenea, el s-a plâns că instanțele naționale nu au oferit motive suficiente și pertinente pentru a-l menține în arest preventiv.

Curtea constatat în unanimitate **violarea art. 5 § 1** din Convenție, libertatea și siguranța persoanei. Ea a notat că la expirarea a 72 de ore reclamantul nu a fost pus sub învinuire, corespunzător reclamantul urma să fie scos de sub urmărire penală și eliberat, în temeiul prevederilor art. 63 din Codul de procedură penală. Totuși judecătorul de instrucție a decis arestarea preventivă a reclamantului, în lipsa vreunui act de învinuire, iar instanța de recurs a neglijat nerespectarea normei susmenționate.

Curtea a acordat o atenție deosebită hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție din 28 martie 2005, potrivit căreia judecătorul de instrucție, la soluționarea demersului arestării preventive, urmează să verifice respectarea prevederilor art. 63 din Codul de procedură penală.

În consecință, Curtea a concluzionat că detenția reclamantului pentru perioada 6 – 12 iunie 2008 a fost arbitrară și ilegală; considerând că nu este necesar să examineze separat capătul din cerere privind pretinsa violare a art. 5 § 3 din Convenție, pentru perioada nominalizată.

Capătul din cererea reclamantului privind pretinsa violare a art. 5 § 3 din Convenție, pentru perioada detenției 13 iunie – 26 august 2008 a fost respins ca vădit neîntemeiat în temeiul prevederilor art. 35 §§ 3 și 4 din Convenție.

Reclamantul a cerut 4,000 Euro cu titlu de prejudiciu moral și 1,300 Euro cu titlu de costuri și cheltuieli.

Curtea a acordat reclamantului 1,300 Euro cu titlu de costuri și cheltuieli.

În fața Curții reclamantul a fost reprezentat de V. Țurcan și M. Berlinschi, avocați din Chișinău.

Hotărârea în cauza *Morari c. Moldovei*

La data de 8 martie 2016, Curtea a făcut publică hotărârea în cauza *Morari c. Moldovei*, cererea nr. 65311/09.

În cauza *Morari c. Moldovei*, reclamantul este Oleg Morari, cetățean al Republicii Moldova, născut în anul 1979 și locuiește în Chișinău.

În decembrie 2008, reclamantul a fost condamnat pentru participarea la confecționarea unui act de identitate românesc fals. Condamnarea sa a fost bazată pe probe obținute în timpul unei operațiuni sub acoperire.

În particular, în ianuarie 2008, poliția din mun. Bălți a plasat un anunț într-un ziar cu privire la solicitarea ajutorului în obținerea pașapoartelor românești, la care reclamantul a răspuns cu un apel telefonic. Ca urmare a acelui apel, reclamantul s-a întâlnit cu un agent sub acoperire, primul a spus că el a fost, de asemenea, în căutare de a obține un pașaport românesc. Ambii au căzut de acord să se anunțe reciproc în cazul în care găsesc o modalitate mai ușoară de a obține pașaportul. Câteva săptămâni mai târziu, agentul l-a contactat pe reclamant pentru a-l întreba dacă el a avut vreun progres în căutările sale. Reclamantul a informat agentul că a găsit o persoană care i-ar putea ajuta, agentul sub acoperire a refuzat să contacteze direct acea persoană, dar a propus ca o altă cunoștință de a sa (un alt agent sub acoperire) să acționeze ca intermediar în acest aranjament. La realizarea tranzacției din aprilie 2008, reclamantul a fost reținut de poliție.

Prima instanță nu a luat în considerare argumentele reclamantului privind înscenarea tuturor acțiunilor. Celelalte două instanțe superioare, care au examinat apelul și recursul (în martie 2009 și iulie 2009) au examinat afirmațiile reclamantului privind provocarea sa, însă au respins-o pe motiv că însăși dl Morari a fost primul ce a telefonat pe numărul indicat în anunțul din ziar. Toate instanțele au refuzat de a audia agenții sub acoperire pe motiv că aceștia ar putea fi supuși audierilor doar după acordul lor de a le fi dezvăluită identitatea.

Invocând Articolul 6 § 1 din Convenție, dreptul la un proces echitabil, reclamantul a afirmat că a fost victimă a unei provocări din partea poliției și că instanțele au eșuat să examineze această plângere în cadrul procedurilor împotriva sa.

Curtea a constatat, în unanimitate, violarea Articolului 6 § 1 din Convenție, notând că condamnarea reclamantului s-a bazat pe probele obținute în cadrul

unei operațiuni sub acoperire. Reclamantul inițial a răspuns anunțului plasat de către poliție privind facilitarea în obținerea pașaportului românesc. Potrivit materialelor cauzei reclamantul nu l-a contactat repetat pe agent, ci acesta din urmă a făcut-o peste câteva săptămâni și s-a interesat de vreun progres în obținerea pașaportului românesc. După ce reclamantul l-a informat pe agent despre o terță persoană și a propus contactul direct, agentul a insistat că reclamantul să acționeze ca intermediar și i-a propus un beneficiu financiar, în cazul în care va accepta.

Curtea nu a putut găsi vreun indiciu în materialele prezentate că fapta putea fi comisă de către reclamant fără vreo intervenție de acest gen. De asemenea, nu pare din materialele dosarului și din argumentele Guvernului că anterior inițierii acțiunilor sub acoperire autoritățile au cunoscut sau existau dovezi obiective că reclamantul ar fi fost implicat anterior în confecționarea/comercializarea documentelor false. Aceasta, în opinia Curții, demonstrează explicit că reclamantul a fost provocat să comită fapta penală, pentru care a fost condamnat.

Cele menționate au fost suficiente pentru a constata violarea Articolului 6 din Convenție. Cu toate acestea, Curtea a examinat și modul în care instanțele naționale au răspuns la apărarea reclamantului privind provocarea comiterii infracțiunii. Ea a notat că instanța de fond nici nu a examinat chestiunea provocării. Instanțele superioare s-au limitat să examineze poziția provocării doar la faptul că reclamantul a fost primul care a apelat la numărul de telefon din anunț. Mai mult decât atât, toate instanțele au refuzat să audieze agenții sub acoperire pe motiv că potrivit legii se impunea acordul acestora. Totuși, reclamantul a văzut ambele persoane, iar dacă numele agenților erau false, instanțele puteau folosi în continuare în cadrul procedurilor aceste nume.

În opinia Curții era primordial, în circumstanțele din speță, de a audia agenții provocatori, pentru a examina în mod corespunzător chestiunea provocării invocată de reclamant. Totuși instanțele naționale au omis această audiere. Curtea a reamintit, că cerința generală este ca agenții sub acoperire și alte persoane ce pot mărturisi în privința provocării trebuie audiați în instanță și intervievați de apărare, sau cel puțin omisiunea audierii trebuie motivată detaliat.

Reclamantul a pretins suma de 4,000 Euro cu titlu de prejudiciu moral, și 1,820 Euro cu titlu de costuri și cheltuieli.

Curtea a acordat reclamantului cu titlul de preju-

diciu moral suma de 3,500 de Euro și suma de 1,820 de Euro cu titlu de costuri și cheltuieli.

În fața Curții reclamantul a fost reprezentat de V. Gribincea și N. Hriptievschi, avocați din Chișinău.

Hotărârile Ciorap nr. 5 c. Moldovei

La data de 15 martie 2016 Curtea a făcut publică hotărârea în cauza Ciorap c. Moldova (cererea nr. 7232/07) c. Moldovei.

În cauza *Ciorap c. Moldova*, reclamantul este Tudor Ciorap, cetățean al Republicii Moldova, născut în 1965 și locuiește în Chișinău. Reclamantul suferă de o tulburare de personalitate.

Potrivit reclamantului, care la data de 28 octombrie 2006 își ispășea pedeapsa cu închisoarea pentru 11 ani în Penitenciarul nr.13 din municipiul Chișinău, un grup de ofițeri mascați, înarmați cu bastoane de cauciuc și cu scuturi metalice l-au forțat, atât pe el cât și pe colegii de celulă să iasă în coridor și să se alinieze cu fața la perete, pentru a se efectua o percheziție în celulă.

Reclamantul a susținut că văzând toate bunurile sale și ale colegilor săi de celulă, inclusiv alimentele și medicamentele împrăștiate peste tot, a refuzat să se supună ordinului de a intra înapoi în celulă și a cerut ca procurorul sau colaboratorii penitenciarului să întocmească un raport cu privire la incident. Ca urmare, reclamantul a fost bătut și lovit în stomac, în același timp fiind forțat de a intra în celula sa. În timpul altercației i-au fost distruși ochelarii, iar piciorul care fusese lovit de ușa celei și peretele de sprijin al acesteia, a fost grav rănit. În aceeași zi reclamantul a fost dus la spital și diagnosticat cu suspiciune de os fracturat, astfel fiindu-i aplicat un bandaj la picior.

Potrivit Guvernului, nu a fost utilizată nici o forță atât în timpul precum și după percheziție, iar celula a fost lăsată în stare bună.

La data de 31 octombrie 2006, dl Ciorap a scris o plângere autorităților privind maltratarea sa. Pe marginea acestei plângeri, la 08 decembrie 2006, s-a început urmărirea penală. În cadrul acestei investigații, au fost luate declarații atât de la dl Ciorap, cât și de la alți deținuți, de la personalul penitenciarului precum și de la personalul medical. Toți au confirmat faptul că, în esență, a existat o altercație, că celula în care se afla dl Ciorap a fost adusă în dezordine și că reclamantul a fost rănit la picior.

În februarie 2008 urmărirea penală a fost încetată, fiind reținută înregistrarea video cu o durată de 6 minute prezentată de administrația penitenciarului și

realizată de către unul dintre ofițerii ce au participat la percheziție în timpul altercației iscate. S-a constatat că potrivit acestei înregistrări nu a fost dovedită aplicarea violenței, însuși reclamantul a fost cel ce a acționat în mod provocator, prin refuzul de a se supune voinței personalului închisorii.

Urmărirea penală a fost reluată, însă în cele din urmă, în august 2008 a fost iarăși încetată. Cererea sa de recurs, direct la Curtea Supremă de Justiție a fost respinsă în octombrie 2009.

În fața Curții, invocând articolul 3 din Convenție, interzicerea tratamentului inuman și degradant, și articolul 13, dreptul la un recurs efectiv, reclamantul s-a plâns că el a fost maltratat în detenție și că urmărirea penală desfășurată în baza plângerilor sale de maltratare a fost inefficientă.

El a susținut că materialul video oferit organelor de urmărire penală a fost editat, or acesta include doar șase minute din procesul de percheziție, care de fapt a durat 30 de minute.

Curtea a constatat, în unanimitate, violarea articolului 3 din Convenție, atât sub aspect material cât și procedural, notând că potrivit unui colaborator al penitenciarului, înainte de efectuarea percheziției, reclamantul nu s-a plâns de probleme de sănătate, însă imediat după ce a fost efectuată acea percheziție, atât el cât și ceilalți deținuți au solicitat asistență medicală.

Astfel, Curtea a notat că chestiunea dacă reclamantul a avut osul piciorului rupt sau a suferit o altă leziune, este mai puțin importantă decât originea prejudiciului cauzat unei persoane ce se află în detenție. Prin urmare declarațiile făcute de către o parte din personalul închisorii precum și de către deținuții aceeași celule, în care se afla reclamantul, au confirmat versiunea celui din urmă și sunt suficiente pentru a stabili că înainte de efectuarea percheziției, reclamantul nu suferea de careva probleme de sănătate și nici Guvernul nu a oferit o explicație plauzibilă cu privire la cauzarea prejudiciului, prin afirmarea că leziunile trebuie să fi fost auto-provocate, având în vedere că reclamantul s-a făcut cunoscut pentru actele sale anterioare de auto-mutilare mai mult, vociferând amenințări de a mai efectua asemenea acțiuni la sfârșitul efectuării percheziției.

În opinia Curții, existența unei leziuni corporale și a durerii suficient de intense, astfel încât să necesite asistență medicală de urgență la un spital, atinge un nivel minim de severitate, astfel încât să se încadreze în sfera de aplicare al articolului 3 al Convenției. Această situație trebuie să fie calificată drept tratament

inuman (*a se vedea, printre multe alte cauze, Bouyid c. Belgiei [GC], nr. 23380/09, §§ 86 și urm., CEDO 2015*).

Curtea a considerat, de asemenea, că modul în care a fost efectuată percheziția în celula reclamantului ridică o chestiune separată în temeiul articolului 3 din Convenție. Cei care au efectuat această acțiune ar fi trebuit să știe că celula a fost destinată pentru persoanele care au suferit un tratament medical, și că cel puțin o parte dintre deținuți, inclusiv reclamantul, au suferit de probleme psihice. Având în vedere vulnerabilitatea deosebită a acestor deținuți, s-ar fi putut de prevăzut că orice acțiuni realizate în privința lor, cum ar fi perchezițiile celulei, urmează a fi efectuate prin implementarea unor măsuri speciale de precauție ce nu le-ar afecta starea lor psihologică. Într-adevăr, alegația necontestată a reclamantului, că perchezițiile anterioare datei de 28 octombrie 2006, au avut loc în prezența unui medic, sugerează că autoritățile închisorii erau foarte conștienți de situația specială în celula nr. 20.

În ceea ce privește materialul video realizat în timpul percheziției, Curtea a constatat că durata acestuia a fost semnificativ mai mică decât durata percheziției. Mai mult decât atât, aproape de sfârșitul înregistrării, reclamantul a solicitat filmarea în interiorul celulei, pentru a arăta mizeria lăsată acolo, fără succes. De asemenea, este clar că filmarea include scene atât la începutul căutării cât și la sfârșitul acesteia, ceea ce indică că filmarea nu a început aproape de sfârșitul percheziției. Curtea a mai notat că în cazul în care a existat controverse în ceea ce privește conținutul și integritatea video, nu este clar de ce ofițerul de urmărire penală nu a cerut înregistrarea video în original, dar s-a mulțumit cu vizualizarea unei părți ce i-a fost prezentată. Subsecvent, omisiunea de a obține video original este o deficiență serioasă în cadrul urmăririi penale, ceea ce duce la concluzia că autoritățile nu au vrut „să i-a toate măsurile rezonabile disponibile pentru a se asigura cu probe privind incidentul”.

Curtea a mai notat că există un număr considerabil de cauze referitoare și la cantitatea și calitatea produselor alimentare în Penitenciarului nr. 13 (*a se vedea, de exemplu, Rotaru împotriva Moldovei, nr. 51216/06, §§ 34 și 37, 15, februarie 2011;... Ciorap c. Republica Moldova (nr 3) ., nu 32896/07, § 36, 04 decembrie 2012, și Segheti împotriva Republicii Moldova, nr. 39584/07, § 31, 15 octombrie 2013*), iar luând în considerare faptul că reclamantul pentru a face față acestei situații, consuma alimente trimise de către rudele sale, distrugerea cărora în timpul percheziției nu

putea decât să amplifice suferința acestuia.

Astfel, Curtea a concluzionat că percheziția din 28 octombrie 2006 nu doar că nu a reușit să ia măsuri speciale de precauție împotriva creării unui deranj reclamantului ca o persoană bolnavă mintal și cu handicap ce se afla în curs de tratament medical într-o celulă rezervată în acest scop, dar, de fapt, l-a umilit, fără motiv, fiind supus unui tratament degradant în sensul articolului 3 al convenției.

Cu referire la începerea unei urmăririi penale pe marginea plângerii înaintate de reclamant, Curtea notat că deși autoritățile au fost informate despre cele întâmplate, abia peste o lună a fost inițiată o acțiune de începere a investigației, ceea ce este inadmisibil, or ofițerul de urmărire penală a tergiversat inițierea vreunei acțiuni. Având în vedere importanța primelor zile după incident pentru stabilirea existenței și a naturii oricărei leziuni, odată cu trecerea timpului acestea se vindecă, astfel, întârzierea de mai mult de o lună înainte de inițierea unei urmăririi penale este incompatibilă cu obligațiile procedurale prevăzute la articolul 3 din Convenție (*a se vedea, de exemplu, Pădureț c. Moldovei, nr. 33134/03, §§ 64 și 68, 05 ianuarie 2010*).

Reclamantul a pretins suma de 500 Euro cu titlu de prejudiciu material, și 60,000 Euro cu titlu de prejudiciu moral, de asemenea s-au solicitat 1,500 Euro cu titlu de costuri și cheltuieli.

Curtea a acordat reclamantului cu titlul de prejudiciu material suma de 500 de Euro, suma de 9,000 de Euro cu titlu de prejudiciu moral și 150 Euro cu titlu de costuri și cheltuieli.

Hotărârile Savca c. Moldovei

La data de 15 martie 2016 Curtea a făcut publică hotărârea în cauza Savca c. Moldovei (cererea nr. 17963/08).

În cauza *Savca c. Moldovei*, reclamantul este Corneliiu Savca, cetățean al Republicii Moldova, născut în 1970 și locuiește în Chișinău.

În martie 2008, reclamantul a fost arestat, fiind suspectat de participare într-un grup criminal specializat în contrabanda cu heroină.

În octombrie 2009, el a fost găsit vinovat de alte infracțiuni, în particular neglijență și abuz de putere, fiind condamnat la cinci ani și nouă luni de închisoare.

Această sentință a fost ulterior atacată cu apel, iar reclamantul a fost eliberat. Examinarea cauzei continuă și în prezent.

Între reținerea reclamantului și condamnarea acestuia, el a fost deținut în arest preventiv. Detenția sa a

fost prelungită de-a lungul acestui timp pe motiv că el a fost acuzat de comiterea unei infracțiuni grave și că există un risc sporit de a se sustrage și a obstrucționa desfășurarea urmăririi penale.

În fața Curții, reclamantul, bazându-se pe articolul 3 din Convenție, interzicerea tratamentului inuman și degradant, s-a plâns că condițiile sale de detenție au fost degradante, în particular, celulele erau supraaglomerate, murdare și infectate cu paraziți. De asemenea, invocând articolul 5 §§ 1 și 3 din Convenție, dreptul la libertate și siguranță, el a invocat, în special, că detenția sa pentru o perioadă mai mare de 12 luni a fost contrară legislației naționale și că nu a fost bazată pe motive relevante și suficiente.

Curtea a constatat, în unanimitate, violarea articolului 3 din Convenție, notând că condițiile proaste de detenție au fost constatate pentru anii 2008, 2009 și 2010 de către Raportorul Special pentru tortură și alte forme crude, inumane sau degradante de tratament sau pedeapsă și de către Avocatul parlamentar. Guvernul nu a prezentat probe că, în perioada următoare, au avut loc îmbunătățiri considerabile în penitenciarul respectiv.

În aceste circumstanțe Curtea a considerat că nu există motive pentru a ajunge la o altă concluzie decât cea din cauza *Hadji c. Moldovei* (cererea nr. 32844/07, 41378/07, § 20, 14 februarie 2012). Corespunzător suferințele la care a fost supus reclamantul pe durata detenției au depășit nivelul inevitabil de suferință inerent detenției și au atins pragul de severitate contrar articolului 3 al Convenției.

De asemenea, Curtea a constatat, cu 5 voturi la 2, violarea articolului 5 din Convenție, notând că potrivit prevederilor articolului 25 alin. (4) din Constituție, detenția persoanei nu poate depăși 12 luni. În același timp Curtea a notat că reclamantul a fost deținut pentru mai mult de 18 luni, dintre arestarea acestuia la 26 martie 2008 și condamnarea acestuia la 21 octombrie 2009.

Guvernul a invocat că potrivit hotărârii Curții Constituționale articolul 25 alin. (4) din Constituție urmează a fi interpretat că referindu-se doar la etapa urmăririi penale și nu la etapa examinării cauzei în instanța de judecată, corespunzător detenția reclamantului ce excedea perioada de 12 luni este legală și consistentă Convenției. În ceea ce privește hotărârea Curții Constituționale, invocată de Guvern, Curtea a notat că aceasta se referea la redacția veche a prevederii respective, care nu era în vigoare pe perioada

detenției reclamantului. Este adevărat că noua redacție este similară celei vechi într-o anumită măsură și că poate fi invocată precum că interpretarea redacției vechi este valabilă și pentru redacția nouă. În același timp, sunt diferențe evidente între textele respective. În special, redacția veche permitea detenția prejudiciară maxim de 6 luni, care putea fi extinsă de către Parlament în cazuri excepționale până la 12 luni. Noua redacție permite termenul maxim de detenție de 12 luni în toate cazurile, fără implicarea Parlamentului. Având în vedere faptul că redacția articolului 25 alin. (4) s-a schimbat, există diferențe dintre textele respective, și faptul că nu există nici o interpretare oficială a redacției noi, Curtea nu a putut accepta poziția Guvernului, potrivit căreia noua redacție a articolului 25 alin. (4) urmează să fie interpretată la fel ca cea veche.

Corespunzător și având în vedere redacția explicită a articolului 25 alin. (4) din Constituție în ceea ce privește durata maximă a detenției, Curtea a considerat că legislația în temeiul căreia reclamantul a fost ținut în detenție pentru o perioadă mai mare de 18 luni nu este suficient de clară și previzibilă în aplicarea acesteia și nu satisface cerința legalității. Ea a accentuat, totuși, că această concluzie nu urmează a fi percepută ca o obligație pentru stat de a impune careva limite specifice în privința duratei detenției. Concluzia Curții pe marginea legalității detenției reclamantului este în continuare consolidată de faptul că detenția reclamantului pe durata examinării cauzei în fața instanței de judecată a durat pentru 35 de luni, deși potrivit prevederilor art. 186(8) Cod de procedură penală aceasta nu poate depăși termenul de 12 luni. Este adevărat că în cazuri excepționale, art. 186(9) Cod de procedură penală, detenția poate depăși termenul de 12 luni. Totuși, nu există nici un indiciu ce este un caz excepțional, fapt care contribuie și mai mult la lipsa clarității și previzibilității.

Reclamantul a cerut 32,194 Euro cu titlu de prejudiciu material, 40,000 Euro cu titlu de prejudiciu moral și 1,920 Euro cu titlu de costuri și cheltuieli.

Curtea a acordat reclamantului 12,000 Euro cu titlu de prejudiciu și 1,200 Euro cu titlu de costuri și cheltuieli.

În fața Curții reclamantul a fost reprezentat de A.Postică și V.Vieru, avocați din Chișinău.

Judecătorul Gritco a formulat o opinie concurentă, iar judecătorii Turković și Kjølbros o opinie disidentă.

S U M A R:

STRATEGIA UNIUNII AVOCAȚILOR PENTRU PERIOADA 2016-2020	1
STRATEGIA DE COMUNICARE A UNIUNII AVOCAȚILOR DIN MOLDOVA 2016-2020	4
POLITICA DE COMUNICARE A UNIUNII AVOCAȚILOR DIN MOLDOVA	8
Gheorghe MALIC, Nicolae URSU. TRAFICUL DE FIINȚI UMANE, DE LA SCOP, LA LEGE ȘI APLICARE. DELIMITAREA DE ALTE INFRAȚIUNI ADIACENTE	12
Ovidiu NEICUTESCU. PLEDOARIE PENTRU DREPTUL ROMAN	19
Vitalie RUSU, Gherasim DUMITRU, Cristina BOTNARU. LOCUL ȘI ROLUL CERCETĂRII JUDECĂTOREȘTI ÎN CADRUL FAZEI DE EXAMINARE A CAUZEI PENALE ÎN PRIMA INSTANȚĂ DE JUDECATĂ	22
HRONICUL HOTĂRĂRILOR PRONUNȚATE DE CEDO ÎMPOTRIVA REPUBLICII MOLDOVA	29

ISSN 1810-7141

Apare din ianuarie 1996.

Nr. de înregistrare – 41,
Telefoane: 022-22-61-52
uniunea.avocatilor.rm@gmail.com

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor-șef **Maria Hadârca**

Lozan Nina, președintele Uniunii Avocaților
Tănase Constantin, avocat
Popescu Dorin, avocat, doctor în drept
Mancevschi Oleg, avocat
Lichii Boris, avocat, doctor în drept
Ploșnița Emanoil, avocat
Băieșu Sergiu, avocat, doctor în drept
Malic Gheorghe, avocat

Orice articol publicat reflectă punctul de vedere al semnatarului și nu coincide neapărat cu cel al redacției.

